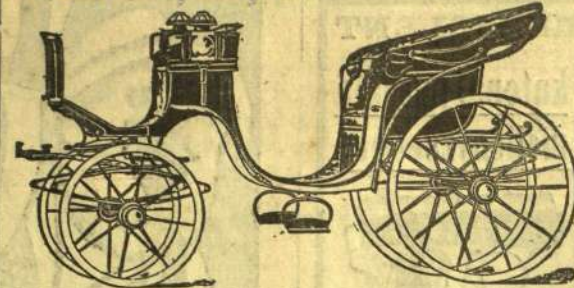

VEZETÉK NÉLKÜLI
LÁMPA
 100 gyertyafény erős, óránkénti világításra 3-5 fillérbe kerül, nincs kancóza, bárhová vihető és semmi körülmények között fel nem robbanhat.
ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS
 megtekinthető, minden vételeküztezettség nélkül
Wiktorin és Társa Bpest,
 VIII. kerület, Baross-utca 1. szám.
 Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Kocsiárucsarnok
 Budapest, IX., Köztelek-utca 4.

A monarchia legnagyobb kocsiraktára. Árjegyzék ingyen.

Legjobb beszerzési forrás!
Kész ágyak jó cseh ágytollból!!
 Sűrűsűlű vör. nankingba (inlett) töltve, egy dunyha 130x180 cm. 2 párnával, mindögyök 80x60 cm. uj. páha, tartós tollal K 10-
 Főpely K 20-., Pely K 24-., Dunyha egyedül K 10-., 12-., 14- és 16-., Fej-párna egyedül K 3-., 350 és 4-., Kész. dunyha 200x140 cm. K 13-., 14-50, 17-50 és 21-., Ehhez fej-párna 90x70 cm. K 4-50, 5-20 és 5-50. Öt kg. szürkés toll K 9-40, jobb K 12-., K 16-ig. Főpely K 17-., Öt kg. uj. jó, fehér, pormentes ágytoll K 24-., Hófehér K 30-., jobb K 36-., Legtöbb. árúndolai foat. K 45-., Öt kg. fosztatlan öt lbákrol K 26-., és K 30-., Fehér pely, nagypelyhő K 5-., jobb K 6-., Finom molleztett pelyhő K 6-50 1/2 kg. kint. Szürke pelyhő 1/2 kg. K 250 és 3-., Székülés bérmentve utánvétel. Beszerzés postadíjmentesen ellenében. Sigmund Lederer, Janowitz a. Angel Nr 145. bel Klattau, Böhmen. ♦♦

MARGIT-CRÉME

Margit-szappan 70 fillér.
Margit-powder 1 K 20 fill.
 A fürangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Ezzel a krémrel a bőr azonnal felfrissül és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crémot utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjegyvel lezárított dobozt elfogni, mert csak ilyen készítményt vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crém ártalmatlan, zsírtalan vegyülete készítmény, amely a külföldön általános feltűnést keltett. **Árs 1 kor.**

Gyártja Földes Kélemen laboratoriuma Aradon.
 Kapható minden gyógyszerárban, illatszer- és drogua-üzletben

Csak a hölgyeket érdekli!
 Első magyar női egészségügyi és testápolási cikkek szakszervelete
KELETI Bpest, IV., Koronaherozeg-u. 14/16. sz. (ur. Szapary-udvar.)
 A csög saját gyártmányú és külföldi különlegességek: Haskötők az összes altesti bántalmak ellen. Eredeti párisi fűzők és melltartók éptermékünk részére, valamint kiegyenlítő fűzők ferde növekedés számára. Cs. és kir. szab. bőrvetők. Egyenes tartók. Higiénikus habbajkötők! Gumiharányók. A legkiválóbb francia és amerikai női övszer különlegességek! Uj! Auto Vaginal Spray. Uj! Irrigátorok, bidék, valamint az összes betegápolási cikkek. — Csak szakavatott női kiszolgálás. — Mérsékelt és polgári árak.
 Képes árjegyzék ingyen és bérmentve

MARGIT
 gyógyforrás — (Beregmege.)
 A gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmainál igen jó hatáson még akkor is, ha vérsók este írog fenn.
 Megrendelhető: **EDESKUTY L.**-nál Budapesten és a forrás kezelőségénél Munkácsen.

Aranyérem, Wien 1912.
IDEGGYÖNGE FERFIK
 elgyöngült erejüknek visszatérését elősegítik az **EVATON-TABLETTÁK**
 által. Kérje az orvosi véleménygyűjteményt. Minta K 4.20, 1/2 katon K 10., egész katon K 18. utánvétel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében:
St. Markus-Apothek, Wien, Hauptstrasse 130
 Főlerakat - Hunnia-gyógyszertár Budapest, VII. ker. Erzsébet-körút 56. — Török József Budapest, Király-utca 12. sz. — Kapható minden gyógyszerárban.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.
 Alapították 1847.
Brausweller János
 Szegeden. Cs. és kir. királyi igazgató szab. chronometer- és műórák, órálatlaja a remontoir ingadráknak stb. stb.
ÓRAK, EKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE
 Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan/ezkhözöttnek.

HIRSCH és FRANK
 Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntőde Részvénytársulat
BUDAPEST, VI. KER., ARÉNA-UT 127. SZ.
 Külön osztály
téglagyári gépek.
GYÁRT: fallátó és osorópszajtokat, téglagyártó és agyagmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkesztésekben.
 Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és teljes téglagyári telepek létesítését.
 Tervek és költségvetések díjtalanul.
ELSŐRANGU REFERENCIÁK.

MAGYAR FÉM- ÉS LÁMPAÁRU-GYÁR
 RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST-KÖBÁNYA.
Petroleum-lámpák
 a legegyszerűbb kivitteltől a legpazarabbig.
Légszesz- és villamos csillárok.

Fém- és diszműtárgyak
„OPTIMUS“
 nélkülözhetetlen tüzoltószer gyárakban, üzletekben, irodákban.

Raktárak:
 Budapesten:
 II., Szilágyi Dezső-tér 3
 V. Erzsébet-tér 16.
 VII., Erzsébet-körút 19.
 VIII., Üllői-ut 2.
 Kálvin-tér sarkán.
 Pozsony:
 Lőrinczkapu-utca.
 Kolozsvár:
 Mátyás király-tér.
 Debreczen:
 Piacz-utca.

VASÁRNAPI UJSÁG

2. SZ. 1914. (61. ÉVFOLYAM.)
 SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.**
 BUDAPEST, JANUÁR 11.
 Szerkesztési iroda: IV. Vármege-utca 11. Egyes szám 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona.
 Kiadóhatal: IV. Egyetem-utca 4.
 A „Világkrónika”-val negyedévenként 1 koronával külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott vitellaj is csatolandó.

MAGYAR LABDARÚGÓK (F. T. C. CSAPATA) GYŐZELME DECEMBER 28-ÁN PÁRISBAN, A ST. OÜEN-I PÁLYÁN, ÓRIÁSI HÖBÁN. — Schlosser gonrdgára készül.

A porcellán muzsika

Regény. Irta Szini Gyula

(2-ik kötetemény.)

De nem ez történt. A «Pillér» föllendült és vele nőttön-nőtt Olivér szaktekintélye. Műkritikusi tollával elevenek és holtak felett ítélkezett és többé már a kisebbrangú művészi kavházakban sem merték vitatni, hogy maga írja-e a cikkeket vagy másokkal iratja-e.

Olivér találatok és elpusztíthatatlan volt a pénzszerezés terén. Ismerete grüjtőink gyengéit, hiúságait, csodálatosan tudott alkalmazkodni arisztokratáink izléséhez, életfelfogásához és nemsokára torybb volt a legkonzervatívabb angol peernél is.

Zsebkendőin a Csárday-czimer volt színes selyemszállal kivarrrva. Az előkelő rancesolást is megtanulta, a monokliját a clownok biztonságával kezelte, kezdte ismerni az előkelő parfümök titkát és az igazi jó pezsgők, likőrök, szivarok minőségét. Minthogy sokat forgott külföldön, eltanulta a titkát a legnagyobb tudományok is, hogy parvenüségét mesterien tudta leplezni.

Alapjában véve igazi életművész volt, csak a képességei nem álltak helyes arányban kedves, rokonszenves és érdekes epikureizmusával. Azonkívül még kártékony szenvedélye is volt, a hazárdjáték. Baccarat, Montecarlo, turf és egyéb ilyen intézmény Olivérnek az állandó halálos veszedelme volt. Minden pillanatban kitörhetne volna nyakát a szerencse, a melynek leghivebb, legádázabb lovagjává szegődött.

— Oh, Livia, — szólt Olivér az asszonyhoz, — most már tudom, hogy miben áll a maga varázsa, a mivel a legközömbösebb férfit is le tudja bilincselni. A szemében, nagyságos asszonyom. Valóságos egyiptomi szabású szeme van. Az ember azt hinné, hogy az egyiptomiak sötét arczbőrű, fekete szemű emberek voltak, pedig van nekem odahaza egy papyrus-arczképem, a mely egyiptomi hercegnőt ábrázol. Az arca színe, a hajának a fénye és a zománcos szkarabeusz-színére emlékeztető szemebogara egészen a magáé, Livia!

— Honnan való az az arczkép? — kérdezte Kóbor Kutya.

— Fayumból, — felelte Olivér.

— Tehát a későbbi görög periódushoz tartozik. Így már érthető, — szólt Kóbor Kutya.

— Nem vitatkozom önnel, — mosolygott Olivér, — ön egyszer nagyon megmosta a fejemet. De azért a világról sem haragszom! El kellett ismernem, hogy ön jártasabb az egyiptomi művészetben, mint én. Csak egy hibát követett el a cikkében. Azt írja egy könyvről, hogy egyetlen példánya sinces többé a világon. Ez tévedés. Nekem megvan ez a könyv. Igaz, hogy az enyémen kívül még csak egy példány van belőle, még pedig a walesi herceg birtokában.

Avramescu tanár hirtelen az óraláncán lévő egyik joujou-ját mutatta meg Kóbor Kutyaának. Médailleon-alakú aranykorong volt ez, a walesi herceg három struceztollból álló czímerével, a mely zománcból volt kirakva. A hátlapján csak ennyi volt bevésve: «Paris, le 5 décembre 19...» Livia asszony is megtekintette az ékszeret, csak Olivér nézett ki szórakozottan a kertbe.

— Mikor a walesi herceg — magyarázta Avramescu — Párisban járt 19...-ban, meglátogatta a Charcot klinikáját és nekem jutott a szerencse, hogy ő fenségé gégyét megvizsgáljam, mert ideges szorongásról panaszkodott. Ennek emlékkéül adta nekem a médailleont.

Kóbor Kutya mosolyogva észlelte az első mérközést a két lovag közt.

Olivér szemébe csippengette a monokliját és Kóbor Kutyaéhoz intézte a kérdését: — Tudja-e ön, hogy a walesi herceg a legnagyobb egyiptomi mügyűjtő a világon? Engem meghívott a lakására: «St. James-street» és személyesen megmutogatta az egyiptológiai gyűjteményét. Igyekeztem a kedvébe járni, agyafőbe dicserltem a kollekczióját, de végül meg nem állhattam, hogy ne szóljak: «Megvan-e fenségének a legregibb «Book of Death»? — «Nincs, — felelte a herceg, — de az életemet

is odaadnám érte, ha megvolna.» — «Akkor — szóltam — engedje meg fenség, hogy az én egyetlen példányomat följajánljam.» A herceg össze-vissza esókolt és hálából kitüntetett a Bath-rendjellel. E rendjel alapján, ha Londonban élnek, a peerek házának tagja lehetnek.

Avramescu professzor erős köhögés ingere fogta el, a melyet alig tudott elfojtani.

— Tanár úr, ön meghült? — kérdezte részvétellel Livia.

— Nem, csak valami a torkomra szaladt, — felelte Avramescu, — valami szemtelen kis dolog.

A fellegvár.

Oláh Holubár csak vacsorára érkezett haza, mikor felesége vendégei már eltávoztak. Szórazottnak látszott, feleségét csak futólag üdvözölte, a Kóbor Kutyaól alig vett tudomást.

— Eleget voltam már terhedre, — szólt Dávid Gábor, — csak azt vártam meg, hogy haza gyere. Búcsúzom.

— Nem, nem, — tiltakozott Holubár, — maradj nálunk vacsorára. Sok mondanivalóm van.

— De talán a nagyságos asszonyoknak vagyok már alkalmatlan?

— Ön nagyon kedves ember — szólt a háziasszony — és mindig szívesen látom.

Kóbor kutya, mialatt késsel és villával szeletelte föl a balatoni fogast, — nem a halkéssel és halvillával — újra eltűnődött magában a jó mód és jólét kérdésén. A dining-room francia gobelinjeit üveg takarta, a mely egyszerűségű a terem mosható fala is volt. A gobelinek a helyiség sima fehér majolika falburkolatába voltak illesztve, a melynek legfőbb díszét a fehér fayence-kandalló alkotta.

A kandalló fölött két színes üvegablakon, Burne-Jones vagy Morris praerafaelita angol leányaira emlékeztető női alakokkal, villamos lámpák fénye tűzött keresztül, a melyek a terem mögött lévő folyosón égtek. Ez a kis folyosó külön szellőztető készülékkel volt ellátva, a mely az ebédőtermet állandóan friss levegővel tette kellemessé léghuzat nélkül.

Az ebédőszekrény és pohárszék fehérre páczolt keményfából, remeke volt a gyöngyház- és elefántesont-intarsziának. A terem padlója mozaik volt, hatalmas, egyetlen darab perzsa-szőnyeggel leborítva. Ezt a termet csaknem mindennap szivacsosál végig lemosták, szőnyegéből vacuum-cleaner-rel kiszivták a port és örökké szellőztették. Az izlés és egészség nézőpontjából «non plus ultra»-ja volt mindannak, a mit addig kitaláltak.

— Ez ebben a lovagterem nagyságú helyiségben, hol akár egy hitközség fért volna el ájtatos istentiszteletre, három ember szívta a portmentes levegőt, a felszolgáló inassal együtt négy. Kóbor Kutya önkénytelenül azokra a külvárosi odukra gondolt, hol huszával-harminczával laktak, együtt az emberek, esznek és hálnak, télen át sohasem szellőztettek. Nem a gazdagság és szegénység nagy ellentétét érezte Kóbor Kutya, hanem a kényelem és higiéne túlságait.

Ó maga, bár közellátó volt, nem hordott szemüveget, mert ebben is rabságot sejtett. Szabad akart lenni és menekült mindattól, a mit nem maga a természet nyújt mindenhol a világon. Teljeséggel érthetetlen volt előtte a pompa, a kényelem, a kényesség. Nem is mert volna hozzájuk szokni, mert úgy vélte, hogy mennél több fényűzéssel kényeztetni magát az ember, annál vértelennebbül és fájdalmasan áll szemben az élet változékonyaságával. Diogenest tartotta a legnagyobb bölcsnek.

Mosolygott rajta, hogy hányféle pohár, hányféle evőeszköz, hányféle tányér volt előtte. Szándékosan ette késsel a halat és tudatosan reszegtette el maga körül az «illem» szabályait.

A borospalack felbontása után a házigazda elérkezettnek látta az időt, hogy hallgatag szórakozottságának okát adja.

— A miniszternél voltam — kezdte — és

beszélgetés közben olyan dolgot tudtam meg, a mely roppantul felizgatott.

— Kellemetlen? — kérdezte halkan az asszony.

— Ha kellemetlen volna, — felelte Holubár, — el se merném mondani. A feleségem előtt, a mikor asztalnál ülünk, sem betegségről, sem szerencsétlenségről, sem bajokról nem szabad beszélni, különben fölkel az asztalról és azzal büntet meg, hogy három napig nem eszik.

Holubár mindezt mosolyogva mondta. — Mi hát az a «kellemes dolog», a mit a kegyelmes úrtól hallottál? — kérdezte türelmetlenül Livia.

— A jövő ősszel — felelte Holubár — kiírják a pályázatot a magyar nemzeti pantheonra, a melyet a Gellérthegyen kell fölépíteni!

Holubár körülnézett, hogy milyen hatást tesznek szavai. Kóbor Kutya nyugodtan szörbölte a borát, Livia pedig kenyérgalacsinnal játszott.

— És ezért vagy ilyen izgatott? — kérdezte az urától.

— Nem értem? — csudálkozott Holubár. — Több milliós emlékműről van szó, a mely nemcsak rengeteg pénzt jelent, hanem a legnagyobb erkölcsi dícsőséget, a mit magyar építész a mi időnkben elérhet. A ki ezt a Pantheonot fölépíti, örök időre beírta a történelembe. A ki ezt a pályázatot megnyeri, annak érdeme volt élnie...

— Van rá reményed? — kérdezte csaknem hidegen Livia.

— Reményem?... Ismerem a minisztert, a jury minden számbavehető tagját, összekötéseim messzire elnyúlnak... de ezúttal mindezt semmit sem jelent. Először is itt van a sajtó, a melyet meg kell nyerni. Másodszor itt van a külföldi művészekből alkotott jury, a melynél hiábavaló minden protekció. Egyszóval igazán nagy dolgot kell alkotni, hogy az ember ennyi akadályon és ennyi emberen keresztül törjön, mindenkit megelőzzön!... De én érzem, hogy most vagyok erőm teljességében. Kényelemem, nyugalmam, mindenem megvan most hozzá, hogy magamba mélyedhesek és magamból, mintegy a lelkem fenekéről felhozhassam mindazt a rejtett érzet, a melyet eddig alkalmom híján nem tudtam kifejtetni.

Livia elgondolkodott: — Eleget dolgoztál eddig, — tördelte a mondatokat, — miért akarsz most magadat gyötörni... El vagy halmozva munkával... Most félre akarsz mindent tenni?... vagy erődn felül dolgozni?... A te helyedben én... hagynék másokat kiülni... Nincs már neked szükséged erre a dícsőségre...

— Ne félts engem, Livia, — mondta Oláh — a napi munkámat kiadom másoknak, még így is eleget keresek mellette... Én csak revideálni fogom mások terveit, hogy egészen a magam nagy művébe merülhessek... Lassan, megdöntök fogok tervezgetni... Több szabad időm lesz, mint eddig... és többet fogok melletted lenni... Már jóformán nem is voltam ember, annyit dolgoztam... Kissé el is hanyagoltalak, Livia, pedig szükségem van ihletre, ambícióra, a mit csak asszony önthet az emberbe... Meglátod, Livia, mit csinál majd belőlem a te szerelmed!

— Nagyságos asszonyom mellett nehéz nem lángelmének lenni, — szólt Kóbor Kutya.

Oláh nem is hallgatott oda erre a különös bókra, csak a maga eszejárását követte és csillogó szemmel, lázas ajakkal szólt: — Gyalog jöttem haza a minisztertől, mert már az úton tervezgetnem, gondolkodnom kellett. Megfeledeztem mindenről, egészen a komponálásba merültem és csak órák múlva ébredtem rá, hogy még mindig az utczán vagyok, ti pedig vártok engem odahaza... De hosszú elmaradásomat bocsásd meg, Livia, mert útközben nagyszerű ötleteim támadtak és addig nem nyughattam, míg ezeket az ötleteket egységessé nagy tervbe nem foglaltam... Jóformán kész

már a tervem, az alap-ötletem... a többi részletkérdés dolga.

— És mi az az alapötlet? — kérdezte Kóbor Kutya.

— Nem tudom egy szóval elmondani, — felelte Holubár. — A Gellérthegyből világraszóló látványosságot akarok csinálni. Az emlékmű már a hegy lábánál kezdődnek és onnan tornyosodna föl a fellegekbe. Indiai templom lebeg előttem sok pagodával, sztupával, emlékművel. A nemzet nagyjait egy-egy kis templom vagy pagoda fogadná be. Minden fehér volna, karrarai márvány és exotikus, csipkés vonalait beleírni a kék égbe...

Kezével, a melyet Holubár a láthatatlan kék égbe fűrt, csaknem kiütötte az inas kezéből a porcellántálat, a melyben Jean a görögdinnye alakú parfáit hozta.

Szövetség.

Holubár a feketekávé után a dolgozószobájába vonult, mert a Pantheon gondolata nem hagyta nyugodni. Szinte félt, hogy ötletei, a miket a vacsora borai keltettek szárnyra, el fognak röppenni, ha nyomban meg nem rögzíti őket.

Az asszony egyedül maradt a Kóbor Kutyaival.

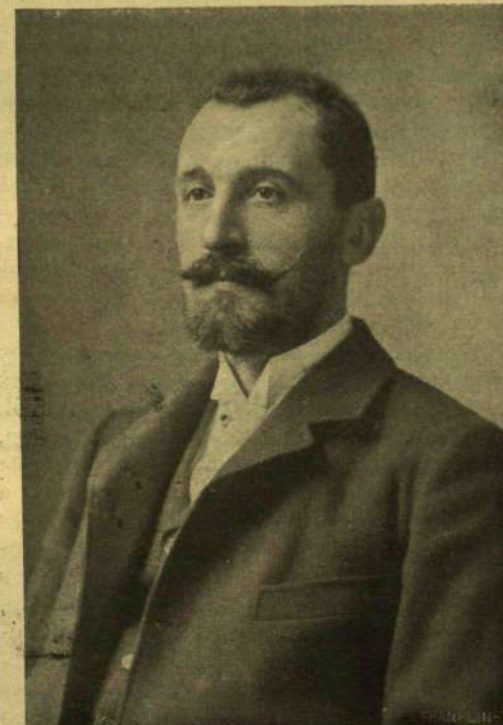
Erdélyi István féltetele.

ILOSVAY LAJOS, KÖZOKTATÁSI ÁLLAMTITKÁR.

Brunhuber Géza féltetele.

LEERS VILMOS, KERESKEDELMII ÁLLAMTITKÁR.

Koller utóda féltetele.

MADÁCH EMÁNUEL, KÖZOKTATÁSI ÁLLAMTITKÁR.

AZ ÚJ ÁLLAMTITKÁROK.

molyabban beleszeressen abba a nőbe, a kibe különben lehetetlen volt bele nem szeretnie.

— Minden jó embernek az a sorsa, — sóhajtott Livia, — hogy gúnyt űznek belőle.

— Ez már így van a világon, nagyságos asszonyom. A gonoszság, a lehető legteljesebb, megalkuvás nélkül való gonoszság egyre nehezebbé válik a mai világban és talán csak lángelmének sikerül. A gyáva emberek csupán apró rosszaságokat követnek el és az alapján véve jó embereket is ríkényseríti az élet, hogy ugyanazokat a kis aljasságokat legalább megkíséreljék. A jó ember tehát a gyáva emberekkel találja magát ugyanazon megítélés fókán. Ezért hat nevétségesnek.

— És minthogy a jószág a leghálványabb, a legkevésbé becsült tulajdonság, ezért szeretem és becsülöm a férjemet, — felelte Livia.

— Hm, hm, — dörmögte Kóbor Kutya. — Milyen furcsán hangzik egymás mellett «szerelem» és «tisztelem», olyan, mintha több volna, holott kevesebb. Szeretet és tisztelt együttvéve: arany és ólom ötvözete a «forgalom» számára, de mégis tisztábban és romlatlanabban cseng ez az egy szó önmagában: «szerelem!»

— A kit nem tudok tisztelni, nem tudom szeretni.

— Akkor, nagyságos asszonyom, — mosolygott Kóbor Kutya, — még soha életében nem volt szerelmes. A «tisztelem» hideg, mint a kék ég és a magyar szóban sajtáságon benne van a «tisztá» fogalma is. A szerelem égő piros, meleg és emésztő, mint a gyűlölet. A kettő olyan ellentét, a mi nem fér meg egymás mellett, legfeljebb csak mint vulkán és hamu.

— Hiába akar engem elevenen felbontozni, — mosolygott az asszony, — az igazság mégis az, hogy szeretem a férjemet.

— Mert még nem szeretett mást, — szólt Kóbor Kutya. A szeretet mécsé vagy kandallója csöndesen lobog, világít és melegít. A szerelem hozzá képest valóságos tűzvész, a mely első sorban a tetőt támadja meg, az emberi ést... Magában nem lobogott föl a szerelem gyehennája!

— Lehet, hogy nem ismerem ezt az érzést, —

Gróf Klebelesberg Kunó féltetele.

GRÓF KLEBELESBERG KUNÓ, KÖZOKTATÁSI ÁLLAMTITKÁR.

felelte Livia, — de nem is vagyok rá kíváncsi, nem vágyakozom rá. Teljesen megelégszem a mécsessel, a kandallóval... csak örökké tartson... a tűzvészről félek... nem nekem való...

— A tűzvészről mindenki fél, — szólt Kóbor Kutya, — de ha valakire rá van mérve, el nem kerülheti. A szerelem megelégszem a mécsessel, «kiváncsi vagyok rá», avagy «nem nekem való», hanem ép úgy alattomban támad, mint a tűzözeán egy eldobott gyújtóból.

— Ha jobban ismerne engem, — szólt csöndesen Livia, — nem féltene engem ettől a veszedelemtől. Mint rajongó fiatal leány talán úgy gondolkodtam, mint ön. Mint meghígdadt asszony, már tudom, hogy mit ígér a szerelem és mennyi teljesebbet beelőle. Több már nem várhat rám, mint a mennyit kaptam belőle. Beesületesen, őszintén mondom ez, mert teljesen tisztában vagyok magammal.

— Halála előtt senkiesem ismerheti teljesen magát — mondta Kóbor Kutya — és az ember saját magának szokta okozni a legnagyobb meglepetéseket.

Livia élesen a szeme közé nézett Dávid Gábornak.

— Nem rejtegeti ön előttem valamelyik gondolatát, megfigyelését, vagy épenéggel gyanúsítását? Ebben az irányban is hiába keres. Férjem barátai, ismerősei, házam vendégei közt nincs egyetlenegy ember sem, a ki veszedelmessé válhatnék rám nézve. És rajtok kívül nem ismerek más senkit. (Folytatása következik.)

SZÍNHÁZAK

BERNARD SHAW: Pygmalion, a Vigzinházban.

Bernard Shaw maga beszéli, hogy egyszer megvizsgáltatta a szemét és az orvos konstataulta rajta, hogy tökéletesen normális látású. Ő ekkor azt hitte, ez annyit jelent, hogy tökéletesen úgy lát, mint a többi emberek legnagyobb része s csak később jött rá, hogy éppen a tökéletesen normális látás a legkritikább dolgok közé tartozik, az emberek túlyom többsége a normalistól eltérően lát. Ő ezt a normális látást, mely annyira megkülönbözteti mindenki másétől, nemcsak fizikai értelemben fogja fel, azt tartja magáról, szellemileg is tökéletesen normálisan lát, menten mindazoktól az elfogultságoktól, illuzióktól, frázisoktól és önáltatásoktól, a melyek a legtöbb ember, majdnem minden ember látását elhomályosítják, elferdítik s a melyek optikai csalódásokkal lehetnének teszik, hogy az emberek az élet dolgait és önmagukat is olyanoknak lássák, a milyennek a valóságban.

Ezzel a teljesen elfogulatlan látással vizsgálja és ábrázolja az emberi természetet és különösen az angol ember és társadalom természetét. Ez utóbbit annál világosabban és pontosabban láthatja, mert ír ember, más faj és más társadalmi viszonyok produktuma, mint az angol s ezért mentes marad mindazoktól a befolyásoktól, melyek az angol ember szemléletét angol dolgokban megzavarják. Neki feltűnnek olyan dolgok, melyek az angol embernek megszokottságuknál fogva annyira magától értetődők, hogy észre sem veszi őket. Nem is érez, mint ír ember, az angol élet jelenségeivel olyan lelki és tradícionális közösséget, a mely elfogultta tehetné. Másfelől pedig ír ugyan, de a speeifikus ír élettől rég elszakadt, tehát ez sem teszi az angol élettel szemben elfogulttá.

Innen van, hogy a dolgok túlyom részét annyira másként látja, mint a hogy az emberek látni szokták. Csufondáros szelleme, lelkének protestálásra teremt alkata, a tömegekkel és a tömegérzésekkel szemben álló ellenlétsége mind fokozza benne a másként-látásnak ezt a hangsúlyozását s az ellenmondás, mely szavaira az emberek többsége részéről felhangzik, mint mindenkit, őt is arra izgatja, hogy a maga különleges felfogását men- nél jobban kiélezze. Karrikatúrába hajló túlzásait ez magyarázza. Ő maga teljesen őszintének érzi magát, sőt nyilván meg van róla győződve, hogy az ő őszintesége, a többi emberek gyávaságától, habozásától, kompromittáló ovatoskodásától való mentesség ép úgy megkülönbözteti mindenki másétől, mint a látása. Nekünk, a kik messziről szemléljük, úgy látszik, mintha ez az őszinteség éppen az ellenmondások visszahatásaként néha csak-azért-őszinteséggé, jóhiszemű pózzá válnék. Mintha némely dolgokat nem azért mondana ki olyan őszintén, mintha ennek belső szükségét érezné, hanem csak azért, hogy ezzel provokálja az emberek ellentmondását s elkülönítse magát az emberek többségétől.

Új darabja, a Pygmalion, mely a Vigzinházban, úgy látszik, nagyobb sikert arat, mint bármely eddigi szindarabja, kisebb igényű, inkább mulattatásra szánt dolog, mint a miket tőle eddig szinpadjainkon láttunk, de ebben is benne van egyéniségének minden jellemző vonása. Megvan konvenció-mentes látása, a mely mindenben olyan elemeket és tulajdonságokat tud felmutatni, a melyekre eddig nem gondoltunk. Megvan csufondáros szelleme, a mely olyan dolgokat mondhat vele az angol felsőbb társadalmi osztályokról s általában az osztály- és műveltségbeli különbségek értékéről, a melyek úgy hatnának, mint a vitriolos zuhany, ha az emberek elég öntudatosan s elég érzékeny lelkiismerettel élnék a maguk s társadalmi körük életét s nem éreznék jöleső elégtételt, ha valaki kicsúfolja — a szomszédjukat.

Az angol sznobizmust senki sem tudja olyan vérezen vesszőzni, mint Shaw. A legkevésbé

ember született olyan előkelő helyen, mint a hogy szeretné; a sznob, a ki mindig magasabb társadalmi körbe és magasabb kulturába kapaszkodik, mint a milyenbe való, szegényleni néha nagyon is nem előkelő szülőhelyét. Mikor Shaw professzora rendkívül finom fonetikai érzékével kiejtéséből meg tudja mondani mindenkinek, hova való, — ezen megbotránkozik az egész szedett-vedett gyülekezet, melyet az eső vert a Szent Pál-templom oszlopos előcsarnoka alá s a kitűnő fonetikus talán pórul járna, ha hamarjában el nem állna az eső. Az alsó néposztályok rémült ellenséges indulata a rendőrséggel szemben, az úri hölgyek kényeskedő követelőzése a nekik kiszolgáltatott férfitól — az első felvonás alig negyedóra, de ezek a dolgok és még egy pár csak pillanatra érintett dolog, mind benne vannak. Történi tulajdonképen nem történik semmi, csak beszélnek az emberek, de Shaw darabjaiban mindig a beszéd a fontos, a történés jóformán csak ürügy arra, hogy az emberek beszélhessenek, illetőleg hogy Shaw beszélhessen az emberek szájával.

Shaw a történi dolgoknak még a külső valószínűségét se nagyon bánja. Mint minden konvenciótól, a színházi konvencióktól is függetleníti magát, nem tartja kötelezőnek azt sem, hogy mindenek, a mi történik, előre megvesse alapját, fejlessze, indokolja. Az élet sem indokol mindent, a mit létrehoz, legalább is nem mutatja meg az indokait, vagyis véletleneket csinál s ezek a véletlenek is vannak. Véletlen az is, hogy a hirnev fonetikus a templom oszlopai alatt találkozik az indológus ezredessel, a ki azért jött Londonba, hogy ő vele megismerkedjék. Hogy ez nem valószínű? Nyújt az élet valószínűtlenebb véletleneket is, a melyeket elhiszünk, mert el kell hinnünk. A Shaw véletlenét is elhiszünk, mert ő mondja. Az efiélet különben sem a valószínűség dönti el, hanem a szuggesztív. Szuggesztív írónak elhiszünk a legvalószínűtlenebb, a lehetetlen dolgot is, legalább addig, a míg ő szól hozzánk; a kiből nincs szuggesztív erő, annak úgy sem hiszünk, akárhogyvan indokolja és valószínűsíti is mondanivalóját.

A fonetikus, a ki azzal keresi pénzét, hogy alacsony sorból föléperedett embereket, a kik mindent le tudnak vetkezni régi valójukból, csak a dialektusukat nem, megantit tisztán, úriasan beszélni, különös dologra adja magát: fogad az indológus ezredessel, hogy azt a pórias és teljesen tudatlan, durva beszédű és neveletlen virágáruslányt, a ki az első felvonásban híret hallotta az ő tudományának s most eljön hozzá, tanítsa meg úri beszédre, hat hónap alatt kineveli olyan comme il faut dá-mává, hogy a legelőkelőbb társaságban is megállja a helyét. A leánytól való egyezkedés rendkívül mulatságos. A közönség leginkább a virágárusleányon nevet, durva kiszólásain, esetlen mozdulatain, rakoncátlanokodásán, a melylyel a tanárt minduntalan letorkolja, ostobaságán, a melylyel nem tudja megérteni, miről van itt szó, — de azt inkább tudat-talanul érzik, mint igazán megértik, hogy az utca porából való lány tulajdonképen kezd fölébe kerekedni az uraknak, természetes becsületességével, fájának gyanakvásával és minden szennyen és neveltelenségen keresztülvilá- lanó szűies romlatlanságával. Azt is alig veszik észre a nevetők, hogy a míg ők a pórias leányon nevetnek, addig a szerző ő rajtuk nevet: megmutatja, hogy az egész különbség köztünk, urak és a köznépek között, melyet olyan ledönthetetlen választófalnak tartunk s a melylyel olyan nagyra vagyunk, alapjában véve csak külső máz dolga, mint Shaw professzorával mondatja, csak modor dolga. Jól, korrektül tudni beszélni és jól, korrektül tudni viselkedni, ez az egész. A polgári középosztály morálja is megkapja a magáét a virágáruslány, Eliza apjától, a szemeteskoocsistól, a ki eljön, hogy ő is kivegye a maga részét abból a sze-

rencésből, a mely az ő nézete szerint leányát érte. Ő t. i. azt hiszi, a professzor szeretőjének akarja a leányát. Afféle proletár-bohém, a ki nyíltan vallja a maga osztálya erkölcsét, a mely a polgári középosztály szempontjából hallatlan erkölstelenség s a ki különben a maga független, könnyelmű bohém-természetével semmitől sem irtózik annyira, mint a középosztálytól, a mely a maga hazugságaival, nagyképűsködésével, kényszereivel és merev moráljával gúzsba köti az embert. Egy lump, a ki tudatosan az, világnézetet formál magának a maga lumpóságából. Shaw minden alakjában önmaga beszél, de annyira egyikben sem, mint ebben a szemeteskoocsiban. Az alak egész felfogása, az a megállapítás, hogy minden társadalmi osztálynak megvan a maga külön morálja, melyben érvényét veszti minden, a mi a másik osztályban kötelező törvény, a nyárspolgárságra s minden konvencionálizmusra szórt véres gúny — Shaw a szociálista agyából került a szemeteskoocsis nyelvére.

Eliza szépen kimosdatva, kiöltöztetve, három hónap múlva már úgy tud szerepelni a professzor anyjának jourján, mint valami úri dáma. Kissé úgy beszél és viselkedik még, mintha leczkét mondana fel, bele-beleesik régebbi virágáruslány modorába, pórias szavakat és pórias dolgokat mond, de a társaság fiatal tagjai azt hiszik, ez valami új divatú beszédmodor és újjongva kapnak rajta. Ez a rész különben a darab leggyöngébb része, nem mutatja meg a leány átalakulását, csak egy mutatványt ad belőle. Varsányi Irén is, a ki eddig föltétlenül biztosan, az egész játékon uralkodva játszott a virágáruslányt s éreztette mindent, a mit éreztetni kell, egy vonal-nyival túlzottan hangsúlyozta a leány fölépésének leczkefelmondás-szerű voltát s ezzel az alakot kisiklatta a maga vonalából s alig észrevehetően bár, de mégis hamissá tette az egész felvonás tónusát.

Hat hónap múlva már Eliza kész dáma, kifogástalan szereplés után jön haza egy nagyon előkelő garden-partyról. Ekkor tudja meg a professzor és az ezredes beszélgetéséből, a kik olyan fesztellenül szólnak róla, mintha ott se volna, hogy mi történt vele a hat hónap alatt, hogy itt tulajdonképen csak játék folyt vele, egy viczezt valósitottak meg az ő szemelyével, egy fogadásra tették föl az ő életét s a professzor örül, hogy vége a nehéz munkának és most megszabadul tőle. Felbőszül, visszaköveteli a professzortól előbbi életét, a melyet elvett tőle s nem adott neki helyette másikat, ellenben megadta egy más élet ismeretét és megszokását. Heves jelenet után, melyben a professzornak fejéhez vágja még a papusát is, a melyet az előbb alázatosan elhozott neki, otthagyja a házat. A ki itt érti Shawt, az gyönyörködhetik életábrázoló művészetében: mint az ember majd mindig, Eliza mást mond és érez, mint a mit akar. Nem azért haragszik, mert a professzor játékot üzött vele, hanem mert érzés nélkül üzte a játékot s nem azért lármázik, mert dühös a professzorra, hanem mert szerelmes a professzorba. A professzor is azt hiszi: örül, hogy most megszabadul a lánytól, de mikor ez elhagyja a házat, tüvé teszi a várost érte, izgatottan anyjához szalad tanácsért s mikor itt megtalálja Elizát, folytatja vele a tegnapi vitát s dühbe beszéli magát a miatt, hogy nyilvánvalóan nem tud Eliza nélkül meg- lenni. Persze a professzor a végén csak maga nem tudja még, mindenki más tudja, hogy ő is szerelmes Elizába s alapos kilátásaink vannak, hogy sohasem fog megszabadulni Elizától.

Szeretnénk még egyet-mást elmondani Shaw élet-ábrázoló módjáról és egyébről is, — reméljük, erre meg fogja adni a módot legközelebb a Magyar Színház, mely a legközelebbi napokban szintén egy új Shaw-darab- bal jön. Schöpflin Aladár.

«PARSIFAL» BUDAPESTEN.

— A Népeperában; Újév napján. —

Igaza van a művészet rajongói közül mind a két félnek: annak is, a melyik boldogan kiáltotta: «valahára közkinccs lesz a legmagasabb művészet!» — de annak is, a melyik elborult lélekkel gondolta el: «letelt a törvénytábla harmincz év, a meddig az elhunyt szerző akaratára a megszentelt bayreuthi csarnokban őrizte a magasztos művet; most már — szabad a vásár...» Vagyis vásári árú gyanánt, kufárok kezébe is kerül az a mű, a melylyel a legnagyobb zenésdrámák vers- és zeneköltője betöltözte alkotásainak ragyogó sorát: a Parsifal. Wagner Richard műveinek koronája. A két ellenfél szempontja voltaképen ugyan- egy: művészet dolgában ugyanis a főkérdés a «hogyan?» A hol a remekművet remekül, a nagyszerű művet nagyszerűen adják elő: ott egy-egy újabb Bayreuth támad; s mentől több ilyen méltó oltárát emelik a művészetnek, annál inkább lesz ez közkinccs s annál inkább örül — a wagneristákkal együtt — minden egészséges lélek a magasabb kultúra térfoglalásának. De a hol nem képesek méltó előadás- ban tolmácsolni a mesterművet s mellesleg alig lesik azt az időpontot, mikor ezt büntetlenül tehetik: ott, meg lehetünk győződve róla, a vásár, az üzlet volt a főcél. Parsifal-t újévig nem lehetett Bayreuthon kívül adni, tehát most megvan az úgynevezett ritkasági értéke — a magas művészi becsen fölül — s ezért nem rossz üzleti számítás a felszabadult mű előadása, főleg, a hol sikerül (a túlszerűen «kiállítással») az előadást kevésbé költségessé tenni. Vannak városok, a hol két-két színház is hirdeti az immár harminczhárom éves újdonságot: Prágában máris előadta — ugyanegy időben — úgy a Cseh Nemzeti, mint a Német Országos Színház s a kritika szerint (csak egy-egy szereplő kivételével) a művészi együttes, valamint a Wagner követelményeinek kitűnően megfelelt, természetesen merőben saját erejéből, vendégrendező s vendégénekes nélkül.

Hogy Budapesten a királyi operaház még csak nem is beszél arról, hogy vajjon szándéka-e egyáltalában előadni Parsifal-t: arra esetleg jelentős okai vannak, de a melyekről szintén hallgat. Nem csodálhatjuk, hogy hézagpótlóul előállott a Népepera, noha sem kéteves multja, sem személyzete, sem szűk szinpada nem joga-

Anthes, mint Parsifal.

sították volna arra, hogy a M. Kir. Operaházal fölvegye a versenyt. Feltétlenül dicséretre méltó, hogy a közönség szerint, rövid kardját megtoldotta egy lépéssel, sőt kettővel: a czimszerepre, valamint az egyetlen női magánszerepre, kitűnő művészeket nyert meg, a kik a főváros operalátogatóinak méltán kegyeltjei. Anthes Györgyöt és V. Krammer Terézt értjük, a kik még mindig üdén csengő, gyönyörű hangon s átszemlelten, tökéletes előadóművészettel ragadták magukkal a közönséget.

Olyan volt ugyanis — és csakis olyan lehet — a Parsifal közönsége, a mely szivesen átengedi magát a mű hatásának. A darab, már a szinlap szerint is, áhitatos, vallásos jellegű; s így ünnepi hangulatú hallgatóság- nak való; a ki csak azért megy színházba, hogy napi gondjait után felvidító szórakozás- ban legyen része: az itt bosszantóan család- nek; s hogy az ilyesmire még alkalom se legyen: ezért kötötte Wagner ezt a fenséges művet az ő külön ünnepi színházához, Bayreuthban, a hová igazi zarándok-buzgósággal, a komoly művészetnek és minden nagy és szent eszmének tiszteltével járultak a leg- műveltebbek. A minden nagy városban sürü alantans mulatóhelyek óriási közönsége, ha ki-

váncsisága el találja vinni a Parsifal előadá- sára, bizony közönyösen látná a bibliai egy- ügyűséggel s tiszta szívvvel megáldott, hősnek induló pelyhesállú ifjat, a kinek megmagya- rázzák, hogy állatot ölni vétek, s a ki egy királyi szünetéit látva, csak bálum, a nélkül, hogy részvétet bírna érezni; pedig ez tölti be a darab hosszú I. felvonását. A II. egy «bukott angyal»-szerű varázslót mutat: Klingsort, a ki az elcsábított Amfortas király- tól el tudta rabolni azt a szent lándzsát, melylyel hajdan a keresztfán függő Krisztus mellén ejtettek sebet; a bűbajos most hip- notizáló erejével kényszeríti a szép Kundryt: csábítsa el az alig fölserdült Parsifalt is. Az ifjú leventét előbb virágérdőszerű bájos leány- sereg akarja megejteni, majd Kundry próbál szívéhez férközni; ekkor jut eszébe Parsifal- nak, hogy Amfortas éppen így csábult el és kapta szörnyű sebet, s szent haraggal elűzi a buja nőt. A varázsló feldühödvé, Parsifalhoz sújtja a szent lándzsát, de az erényével győz- hetetlenné lett ifjú azt felfogja s ezzel Klingsor varázserője megtörik, vára, minden romhal- mazzá omlik. A III. felvonásban Kundry mint bűnbánó Magdolna járul a sok küzelemből győztesen megtérő Parsifal elé, a ki most már nem egygűgyű: «résztvevőn szenvedő, jót téve bölcs tudó», s megváltja szenvedéseitől Am- fortast a szent lándzsa érintésével, a miért királyukká emelik a szent Grált őrző lovagok. A Grál pedig az a szent emlékü csésze, ille- tőleg kehely, a melyben a lándzsaárára Krisztus teteméből folyt vért arimathiai József felfogta. A dicső erényen felül tehát a mind- teten megtérő, az emberien érző szív emeli Parsifalt megváltóvá.

Ez a főlemelő szép mese sok egyéb tanul- ságot is tartalmaz, sok bölcseség és költői szépség van benne — könyveket irtak rólk. De mindenek felett megkapó a mű zenéje: nemes, súlyos, még komor színeiben is olyan fensé- ges és velőig ható, mint az égi világosságot árasztó szent vér felmutatásának páratlan jele- netében; igazi Wagner-zene, ismétlődő dallam- csíráival, gazdag szövődékével s a ritmus lát- szólagos hiányával, mely magasan, minden köz- önségeségtől ég-föld messzeségére lendítő. A Népepera zenekara, élén a fiatal Reiner Fri- ggyessel, tiszta fogalmat nyújtott e földöntúli zene hatalmáról; a mi csak rendkívüli munka eredménye lehet.

Nem vonhatjuk kétségbe a nagy munkát és nagy igyekezetet a többi személyzet részéről sem. De el nem hallgathatjuk csodálkozásun- kat a felett, hogy Parsifal-t németül adták: hiszen ez a szöveg olyan dagályos, sokszor ho- mályos és mindig ódon németeségű, hogy ná- lunk csak a német irodalom történet okleveles tanárai értik és élvezhetik. Kereszty István.

Krammer Teréz (Kundry) és Pajor (Klingsor).

Bihar (Gurnemanz) az apródokkal.

MACBETH ORSZÁGÁBAN.

A múlt nyáron Skóciában jártam, az om-latag várromok, ledőlő szikleszékelyházak fekete szilhetjeinek fényes, sötét országában, a hol skót thánok királyokat öltek viharos éjszakán, hogy szelíd napkeletkor már ők lehessenek királyok. Elmentem a kelta hegylakók hűvös hazájába, a zöld szigetre, hogy magamba szívjam a levegőt, mely az Atlanti-Oceánról és éjszakai tengerekről árad a Glamis és Cawdvr-Thánok ősi várainak árdeibe, hogy megálljak az úton, a hol sziklahasadékok, vizesések, vadul száguldó patakok mentén, ezer esztendővel ezelőtt — egy végzetes éjszakán — Macbeth vágatott Inverness felé, tajtékos paripán.

Föl akartam keresni az ezer esztendő köveket, hogy kikérdezzem tőlük, mit tudnak a kelta királyok őstörténetéből és fel bírják-e nyitni meghalt idők szellemét?

Macbeth-et kerestem, Shakespeare Macbeth-jét, a forsi erdő fekete magányában, az invernessi Crown-Hillen, a Diensinan-magaslaton, a honnan átlátni a birnami halmokra és Macbethet kerestem a Glamis-Castl évezredes falai között.

És a forsi erdőben kerestem a Macbeth boszorkányait, mert sejtettem, hogy e természetfölötti lények nem csupán a művészi elhatározás fantasztikus teremtményei, hanem mélyen a néphitben, a legendákban, a skót föld karakterében és az emberek lokális érzésvilágában gyökerező realitások. És Shakespeare a skót Macbeth-tragédiát nem is exponálhatta másval, mint azzal, hogy boszorkányok gyűjtják föl Macbeth szunnyadó becsúgyát. Ez nem csak az egész tragédia bázisa, hanem Macbeth karakterének kiindulási pontja.

De Shakespeare a tragédia cselekményét átformálta, megnövesztette, átnemesítette a Holinshed-krónika boszorkányait, mert a Macbeth boszorkányai nem seprűnyélen nyargaló vénasszonyok, nem az alantas népfantázia torzszülöttei, hanem félelmetes és főségesek, gyönyörűek a bűn, energiájuk pokoli tűzben ég és ezt az energiát a pusztító gonoszság parázsa fűti bennük. És Shakespeare nemcsak a tragédia kiindulási pontjába állítja a boszorkányokat, hanem a természetfölöttiséget meseteri kézzel fűzi tovább a tragédia későbbi fejleményeibe. A mi kisebb rangú művésznél

talán halvány szimbolummá fakult volna, a transcendentálisnak e merész beépítése egy nagy tragédia emberi koncepciójába, az Shakespeare-nél a realitás megdöbbentő erejével hat.

Macbeth boszorkányai nem fantomok, hanem élő lények, magyarázatuk nem csupán Shakespeare korának egész daemológiája, hanem a tragédia színhelyének lokális karaktere.

Ezt a misztikus Skóciát, Macbeth országát kerestem a nyáron, utazásomban.

Karsú, fehér hajón, hideg hajnali órán, ragyogó ég alatt indultunk Glasgowból a Crivancsatorna felé, mely a folytatlagos Caledonian-csatornával együtt felső Skóciát — északkeleti irányban — derékon vágja ketté és legészakibb pontján, a skót felföld fővárosánál, Invernessnél végződik.

Szelid halmok végtelen zöldje szegi be a csatorna partjait. Minden olyan ragyogóan friss: az apró tölgyfaerdők, a házak falára felúzó repkény, a kerti pázsit, a domboldalok puha lepedői. A táj külső rajza ugyanaz, mint más hegyvidékeké, de a színek eleven élessége, a levegő metsző keménysége az, a mi megkülönbözteti ezt az országrészt a kontinens felvidékeitől.

De mintegy másfél napi hajókázás után (az út Glasgowtól Invernessig két napig tart) a bársonyos halmok lassan-lassan elformálódnak, a nyírott sövény eltűnedezik, a szabályosan nyesett bokrok elmaradoznak mögöttünk, a harmatos zöld lepedőt fölszakítja egy-egy acélszürke hegyes sziklakörmeivel, a ragyogó kék égből hirtelen fekete felhősomók lógnak alá és ráfeszítenek a sziklatetőkre. Ez már a skót felföld, a középkori várak hazája, a X. század thánjainak felföldje, — Macbeth országa. Ez már a véres legendák, a skót balladák termőföldje, a hol St. Columba a VI. században először mutatta meg a keresztet a kelták királyának.

Az elárvult várfalak homloka bozontos sörényt eresztett mohából és földig érő szakállat folyondárból. A beomlott ívek fonnyadt karokkal évezredes időkbe mutatnak vissza és tágra szakított szájukon borzalmas történetek titka fagyott kőbe. Ez az a föld, a hol éjjeli órán kísértetek járnak a pusztá várfalakon, a hol rémeket lát a pásztor és szörnyet hal, ha nyájával a vihar a megátkozott falak közé kergeti.

Itt áll komor méltóságában az elgini székes-egyház királyi romja: — «the lantern of the Nord» — a mint régi krónikák nevezik, a királyság hajdani dicsősége, a skót felföld koronája. Messze földéről zarándokoltak ide a hívők ezrei, áhitattal térdeltek a széles lépcsőkön és miközben kondult a harang, bügött az orgona, ájtatos imádság szállott az ég felé.

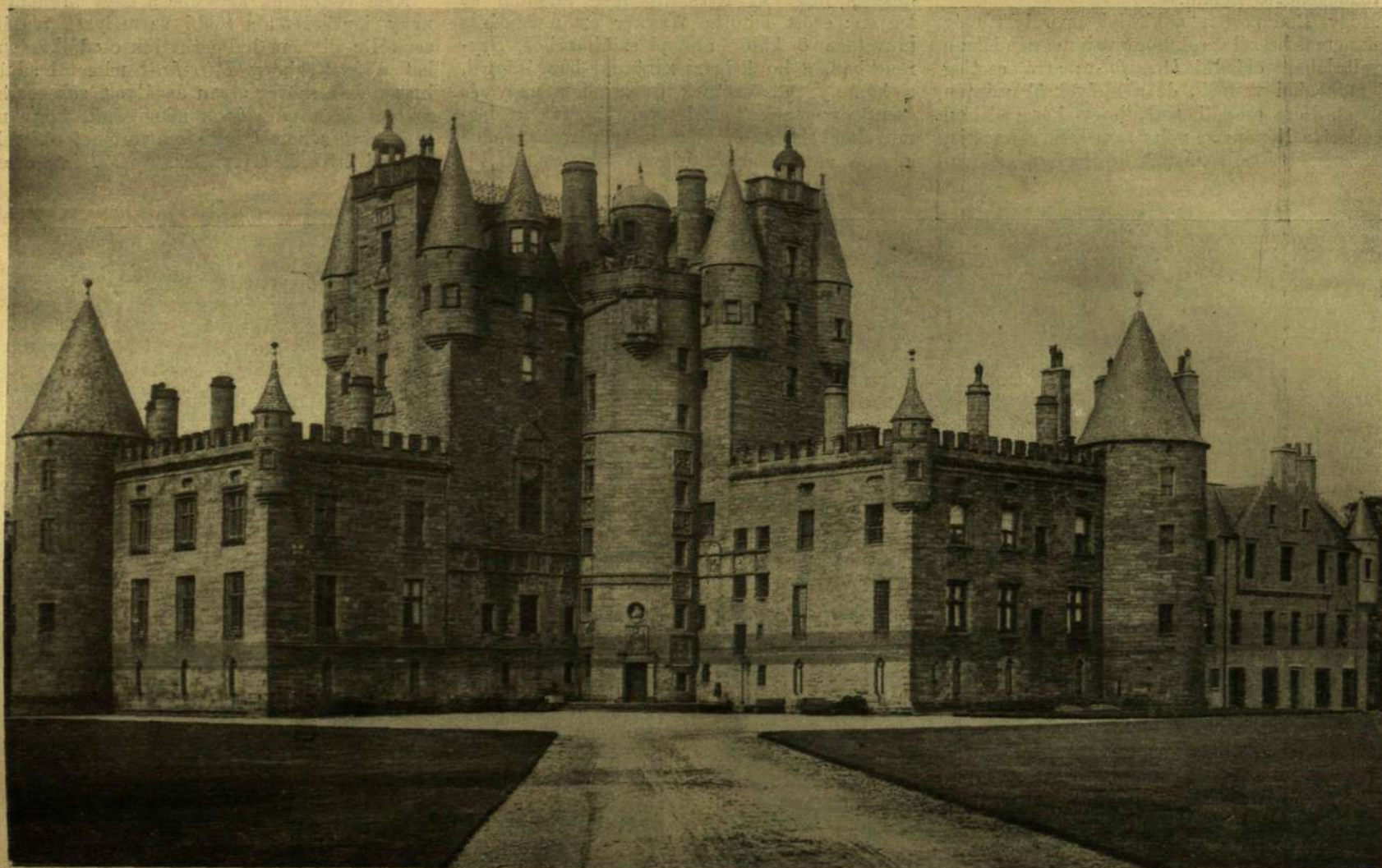
Ma fedetlen fővel, összezúzott homlokkal áll előttük a fejedelmi katedrál, üres szemekkel bámul ki a zöld és szürke pusztaságba.

Micsoda szivertépő gyász van ebben a gyönyörű romhalmazban, mennyi királyi büszkeség ezeken a koronátlan ívekben. Milyen tragikus elbukása egyszerű gondolatoknak. Az oszlopokból, melyek valamikor a székesegyház hajójának rengeteg ívét hordozták, már csak a talpazatok állanak, alig látszanak ki a fűből, mint elnémult óriások testmaradványai. Önkéntelen Istenhez száll a lelkünk, az ő közelségét sejtjük a gyászoló kövek között, melyeknek királyi díszét letépte évszázadok vihara.

Kis távolságra az elgini katedrálról áll Fores, a X. században skót királyi székhely. Múzeumában ma is láthatók érdekes emlékek a kelta időkben. De legérdekesebb az a kelta obelisz, a mely a város északi végén áll, a Sveno's Stone, a mint a skótok nevezik. Duncan király emeltette azt az obeliszket annak a csatának az emlékére, a melyben Macbeth legyőzte Sveno norvég királyt.

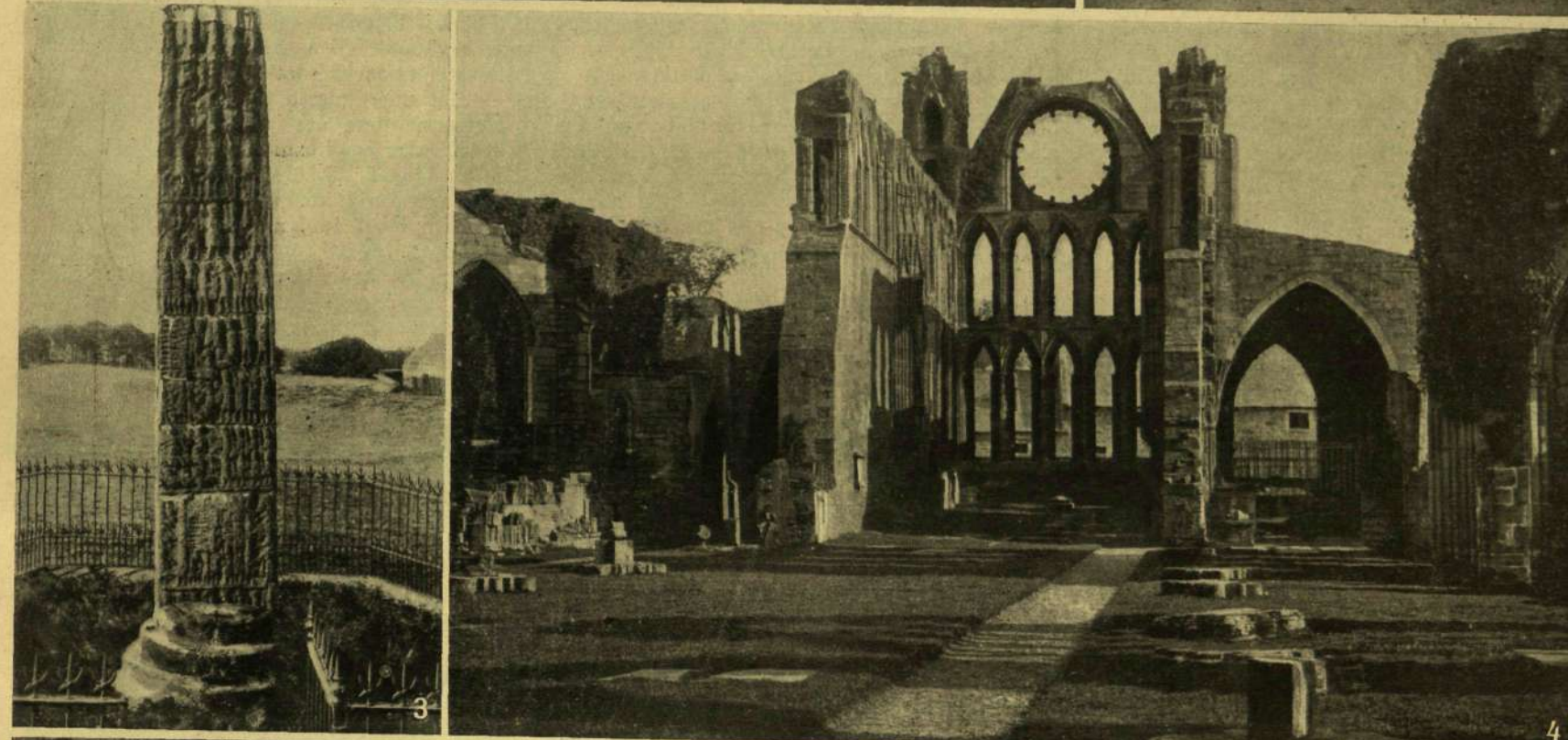
És itt van Iona szigete és a St. Columba katedrál. A mint az esőverte fűben lábnyomokat keresünk, megjelenik előttünk egy ragyogó fehér alak, két vitorlason úszik az irvizokról a skót öblök felé. Hideg eső veri a tépett vitorlákat, sívító szél rázza az árbócot; a kormányrúdnál fehér ruhában meztlábos ember áll, könnyes szemekkel néz vissza az irpartok felé és mikor a felhős távolban egészen elvesznek a zöld sziget körvonalai, letörli könnyeit, kiköti a hajót, megcsókolja a földet, a melyre lép, beássa a — keresztet a sziklába és egy országot hódít meg Krisztus vallásának. A hol a meztlábos zarándok először szúrta le a keresztet, a keszténység hódító jelvényét, ott ma romokban áll St. Columba temploma és csak egy kelta kereszt hirdeti dicsőséges emlékét.

Ivánfi Jenő.

A GLAMIS-CASTL, A MACBETH-CSALÁD LESZÁRMAZOTTAINAK MAI LAKÓHELYE, A HOL EGYKOR MACBETH IS LAKOTT.

A kastély, melynek egyes részei már Macbeth idejében is megvoltak, szemben áll a birnami erdő magaslataival.

1. A St. Columba katedrális romjai a St. Martin-keresztűl Yona-szigeten. — 2. A Cawdvr Castl egy régi kapuja. A kastélyban lakik az Earl of Campbel, Macbeth egyik leszármazottja. — 3. A Sveno-Stone, melyet Duncan király Macbeth egy nyert csatájának emlékére emeltetett. — 4—5. Az elgini katedrális romjai Nairn mellett. — 6. A Cawdvr-Castl egy régi fala.

MACBETH ORSZÁGÁBAN.

ERŐPRÓBA.

ELBESZÉLÉS. IRTA KÁJEL ISTVÁN.

A mint megbeszéltek, úgy hajtották végre, még azt is elhatározták, hogy majd összejönnek utána egy zsirra Elizhez és szépen elmondják egymás között: hogyan sikerült a «férjem uramat» kipróbálni: a türelemben. Az uraktól szabadulni úgyis csak a szúron lehet, mert bemennek a kártyázóba és ők meg sütnék-főznek, hol ebédet, hol hirtet, a hogy jön.

A kitűzött nap elérkezett. Eliz asszony ragyogón felterített asztala a legpompásabb eledelekkel megrakottan mutatta, hogy milyen szívesen látja kedves vendégeit. Meg is jöttek mind, pedig csunya idő volt, a beszámolórol nem akart elmaradni egy sem. Bármily jó volt minden, most egymás meséjére vártak. A férfiak kört alakítva «tűtötték» a kártyázóban, az asszonyok meg Eliz szalonjában, a melynek fénye csak jobban felajzotta lelküket a szellemi tornára, élvezték a pazar kényelmet. Julia, a postamesterné kezdte.

— Tudjátok kedveseim, a mint megállapítottunk, hogy ha nem sikerül az embert kihozni a békétüresből a magánügyeiben, nyuljunk a hivatalos dolgaihoz, majd akkor kiugraszthatjuk a nyulat a bokorból, de bizony nekem nem kellett a hivatalos dologig menni... Még jóformán el se kezdtem, már elértem célotmat. Azt mondtam neki: «Vegyen kalapot!»

— Rettenetes ez a kalap-mániátok! Hát nem most vetél 50 koronáért egy új fazont, már megint kalap kellene? Talán a sürgönykarókat akarod felkalapozni? Örültség! Így patogott az ember, mondtam azután neki:

— Nem nekem, hanem neked!
— Köll a kutyának! Ez a sapka 10 esztendő, még 10-ig elég lesz! Hagyj békében! Én aztán nem mentem tovább, mert már vörösödött a füle töve... mondok, ez már rossz jel, mert akkor mindig háborog, míg vissza nem fehéredik... Pedig lassan fehéredik.

Berta, a jegyzőné, kis ajkbiggyeszéssel honorálta az «ócska» módot. — Ebben nincs semmi új. — Így magában.

— Érdekes volt drágám, igazán érdekes — mondja — de hát nem lehet csodálkozni. A te uradat az a sokféle reklamáció, telegráf, meg az a sok telefon...

— Aa! a telegráf meg a telefon az én rezortom...

— Na! jó, kedvesem, de hát nem csoda, ha az is bántja. Az én uramat, tudjátok, nem nekem kell a türelemből kihozni, hanem nekem kell türelemre kérni. Így nem nagy erőbe került a kísérletezés. Elmondom, úgy a hogy volt. Az én uram nagyon szereti a jó kosztot. Ez a gyöngéje. Gondoltam, hogy itt csiklandozom meg. Reggel megközmáltam a kávéját. Nem nagyon, csak kicsit.

— Nohát ez borzasztó! *Sohasem* eszik az ember jó kávé, *mindig* megközmáltatok. De azért megette. Délben megközmáltam a főzeléket. Nna! tudjátok többet nem tenném. Valósággal a hasért élő-haló vadállat ordított belőle:

— Nohát ez disznóság! Ez a legnagyobb-fokú pimaszság, minél jobban vénülsz, annál jobban butulsz, még a disznónak se adnék ilyen moslékot! Pfúj! a milyet te adsz nekem. Felkapta azután az egész tálat és az ablakon keresztül vágta ki az udvarra. Akkor azután fel s alá járkált, nagy poczakja csak úgy rengett. Éhen kell veszni az embernek! Gyalázat, hogy így koplaltatod az embert, egy becsületes falatot nem lehet *sohasem* enni! Pattogott miatta három napig. Nem mertem szólni, mert hát én voltam a hibás.

— Persze, persze — mondja Jolán, a doktorné — csak a gyöngé oldalán kell megtapintani az embert, mindjárt kiugrik belőle a bős természet. Az én uram, tudjátok nagyon jámbor fajta. Nem tudja semmi sem felboszszantani, így én meg se próbáltam az egyéni passziói élvezetének megzavarásában. Ehhez türelem kellene, de nekem az nincs. Hanem — tudjátok — az orvosi szereire roppant kényes. Minden reggel maga pucolja meg egytől-egyig. Soha el nem tévesztene egyet se. Sötét-

ben is tudja, hogy a parányi kis csipesz hol van. A múlt reggel korán vitték el a gróf úr Külsői majorjába egy béres asszonyhoz. Mire visszajött, én törülgettem végig az orvosi eszközöket, de felcseréltem mindnek a helyét.

— Teremtésedet! Te asszony! — bödült rám bős dühében — hogy potyognának le a körmeid, mikor hozzá mersz nyúlni az én laboratóriumomhoz! Juj! de éretlen népség az asszonyféle! Ennyi idő óta sem tanultad meg, hogy ki nem állhatom, ha hozzányúl az műszereimhez! Összetöröm a kezeidet! Összetöröm én, ha még egyszer hozzá mersz nyúlni! Bizony én is elhallgattam, nem mertem szólni, mert hátha csakugyan összetört volna! Kaczagás.

Mélyes csend állott be. Jolán elbeszélését nem akarta másik követni. Mindenki várt, hogy ki következik?

— Halljuk a kis papnét! Esztike, hát a te uradat hogyan sikerült beugratni? — kérni a jegyzőné.

— Tudja Isten! — mondja szendén. — Én meg se próbáltam. Én nem szeretek háborúságot csinálni erőszakosan.

— Miért? Hát nem úgy beszéltek meg?

— Igaz! de én már akkor akartam mondani, hogy engemet mentsetek fel, mert én az uramat *nagyon* szeretem, nem visz rá a lélek, hogy kellemetlen érzést támaszszak a szívében.

— Mcz! Én is szeretem az uramat, de én bizony kipróbáltam — mondja Eliz asszony a háziasszony, a tüzről pattant menyecske — hanem lefőzött, igen lefőzött.

— Hogyan, hogyan?
— Hát tudjátok — és itt egy pillanatra megáll, leolvassa az arcokról az erőpróbaéra éhes lelkek kíváncsiságát.

— Megragadtam az alkalmat, mikor azzal a gazdával perelt az uram, a kit a gróf úr önméltósága erőszakolt rá az uramra. A buta összehordatta a kétfajú kukoricát egy göréba. Szidta az uram, mint a bokrot, azután bejött. — Édes apuczikám! — mondom, (nem sejtette, hogy hallottam a csetepatét) ezt az Imre gazdát léptesse elő első gazdának, olyan jól áll neki a gróf úrtól kapott asztrakán sapka. Apus szépen elém áll, szétterpeszti a lábait, karbafonta a kezeit és rámnevet.

— Mit vigyorgsz? Nem vagyok én bohóc!

— Nem bohóc, angyalom csak bohó! Jól van. De előbb egy napra te melléd osztom be inasnak. No! megjártam. Egy nap annyi mérget még nem ettem. Esembejutott, hogy be- megyek bevásárolni a székvárosba kocsin. Megjegyzem, hogy a mama Pestről megküldött mindent, a mi csak kell a következő szezonra. Mondom neki:

— Fogasson be, behajtatok Veszprémbe.

— Mi ütött hozzád, hiszen a mama megküldött galambom neked mindent!

— Igen. Sokat, de nem mindent. Épen *azt* nem, a mi kell.

— De kocsin? Miért nem vonaton? Reggel bemész a kilencz órával és délután itthon vagy.

— Majd tán megbolondultam én magának hajnalban kilencz órára felkelek, olyat nem eszik!

— Hát menj a négy órával délután.

— Kocsin akarok! Puntum! Kocsit adjon! Négyest!

— Nézd jön a gróf úr, a négyest nem adhatom! Erre levettem magamat a divánra, elkezdtem a sirást. Alig tudtam kipréselni egy csepp könnyet, mikor végre az megjelent, odaálltam eléje, megmutattam neki, hogy igazán sirok. Batizt zsebkendőjét vett elő és letörölte a könnyemet.

— Volt... nincs... azt mondta!

— Hogy meri maga az én batizt zsebkendőm kivenni és használni, maga tolvaj! rabló! utonálló! betörő!... és képzeljétek, felkapott, össze-vissza csókol... és nem tudtam kihozni a békétüresből.

— Megállj! Még egyet — gondoltam magamban. De nem tudtam, mit csináljak? Hát megmondtam az első gazdának: — Azt mondta

a kasznár úr, hogy mind a 14 igás kocsi fogjon be és álljon a kastély elé, mire megébedel. — Gondoltam erre majd dühbe gurul, mikor úgyis olyan sok a dolguk! Fél kettőre csakugyan elősorakozott a 14 iga hosszú szekerekkel. Még a fogam is vaczogott, hogy jaj! Mi lesz? Most kikapok! Mikor besorakoztak, a gazda jelenti, hogy itt vannak a fogatok!

— Mit akarnak? — kérni az uram.
— A tekintetős asszony azt mondta, hogy a tekintetős kasznár úr parancsolta.

— Eliz! (Így még nem szólított soha! Meg is ijedtem.) Te rendelted ide az igásokat? Nem szóltam semmit.

— No! Hallod! Jól van. Most mindjárt összepakoltatják a béresekkkel, és elszállítatják, még a kalapskatulyádat is külön kocsi teszem! Jó lesz?

— Jaj! édes apus! (Ekkor igazán sirtam ám!) No haragudjon! Én nem haragszom. Átkaroltam, megcsókoltam — és ő visszacsókol.

Kiment azután, mondta az igásoknak: a tekintetős asszony *tévesen* mondta, nem ide kell jönni, hanem a másik kastélyhoz! Vigyenek kavicsot! Mikor bejött, még reszkettem, észrevette és megkérdezte:

— Hát miért teszed ezt?
Megmondtam ám igazán.

— Ki akartam hozni a békétüresből. S képzeljétek: akkorát kacagott, hogy majd sóbálványnyá váltam.

— Nem lehet ám! Angyalom!

— Miért?
Felkapott, újra össze-vissza csókol: «Mert *nagyon* szeretlek!»

MESE.

Volt egyszer egy ember
Egy megtépett ember.
Szeretett egy asszonyt
Égő szerelemmel.
Gyanakodott rája
Aggódva vigyázta,
Föllobogó szemmel...
Volt egyszer egy ember.

Gyötörte, zaklatta
Kín volt a szerelme
Fakgatta, hogy hü-e?
Kétkedett benne
Nem tehetett róla
Hiszen oly aggódva
Oly nagy szerelemmel
Szerette az ember.

Az asszony nevetett
Azután meg sirt is.
Megpróbálta úgy is,
Megpróbálta így is —
Csak vergődtek búsan
Örökös borúban
A kékszemű asszony
S a szomorú ember.

Talán most ölelik,
Talán most csókolják.
Eh, ha halált hoz is,
Jobb a bizonyosság
Oh, a csókos szája —
Más is megkivánja...
Csalfa minden asszony,
Hát még ez az asszony!

S kezdődik a mese:
Aranyos ruhába
Egy parányi tündér
Kaczag a szobába:
«Felhólovon jöttem
Napsugár a kengyel...
Eljöttem tehozzád
Te - szomorú ember.»

«Falakon sétálok,
Kuleslyukon becsúszok.
Meglesem a titkon
Lopva adott csókot.
Magszántalak téged,
S ím, megmondom neked,
Hol jár most az asszony
A kékszemű asszony.»

Ijedt borzalommal,
Szörnyű félelemmel
Lecsapott öklével
A szomorú ember.
Elterült a tündér
Elnémult az ajka,
Az az áruló szó
Nem lebbent el rajta.

Jött haza az asszony,
Várta még az ember,
A szomorú ember
Izzó gyötrellemmel.
Merre voltál, merre?
«Erre voltam, erre...»
Hazudott az asszony
Mosolygott az ember.

És tovább kérdezte
Kínozza, rikatta.
Gondolatát leste,
Álmait firtatta.
Tovább élt mellette
Gyáván behunytt szemmel
A szerelmes ember,
A szomorú ember. *Farkas Imre.*

1. Menelik császár otthon. — 2. Lidzs Jassu trónörökös. — 3. Menelik császár díszben. — 4. Abessziniai vezér kíséretével. — 5. Menelik egyik legutolsó fényképe. — 6. Taitu császárné díszben.

MENELIK ABESSZINIAI NÉGUS HALÁLÁHOZ.

XIX. SZÁZADI FRANCZIA MESTEREK FESTMÉNYEI EGY MAGYAR GYŰJTEMÉNYBEN.

BÁRÓ HATVANY FERENCZ GYŰJTEMÉNYE.

Szép művészeti múzeumunknak azt a nagy hiányosságát, hogy a XIX. század francia festészetét majdnem teljesen kimaradt belőle, magángyűjteményeink újabbban némiképpen ellensúlyozni kezdik. Igaz ugyan, hogy a nagyközönség szempontjából ezek nem jelentenek annyit, mint a mindenki számára könnyen megközelíthető nyilvános képtárak, de mégis örvendetes jelenség az, hogy a mélyebben érdeklődők már fővárosunkban is láthatnak elsőrangú francia képeket, melyek után, legálább főbb vonásaiban elképzelhetik a festészet modern újjászületésének történetét.

A «Vasárnapi Ujság» hasábjain több ízben volt már alkalmunk kifejtetni a múlt század francia művészetének nagy jelentőségét, mely egészen a legújabb időkig nálunk majdnem teljesen háttérbe szorult a német kultúra állandó és közvetlen hatása következtében. Minden egyes alkalmat megragadtunk, hogy olvasóink figyelmét felhívjuk a nagy francia képzőművészet alkotásaira, akár nyilvános kiállítás kapcsán számoltunk is be tapasztalatainkról, akár, a midőn valamely magángyűjteményt ismertettünk. Ezek közül gróf Andrássy Gyula, báró Kohner Adolf, Sonnenfeld Zsigmond kollekcióira emlékeztetjük olvasóinkat, melyek után ma egy újabb olyan gyűjteményről számolhatunk be, a mely azoknál a francia mesterek műveiben még sokkal gazdagabb.

Báró Hatvany Ferencz gyűjteményét Párisban azokon a nagy aukciókon vásárolta össze, a melyekről szétküldött táviratokat az egész világon mohón szokták olvasni a messze távolból érdeklődők. Az utolsó két-három esztendőben keletkezett, tehát abban az időben, a midőn nemesak Franciaországban, hanem világszerte kialakult a mai generációnak értékelő felfogása a múlt század művészetéről.

Sok a maga korában bálványként megcsodált embernek feledés lett osztályrésze, de annál több üldözött és megcsúfolt úttörő emlékének áldozunk. Heine még egymás mellett emlegette Delaroche-t és Delacroix-t, de ma az első már csak arra jó, hogy Rodin egy pár megvető fejtegetést fűzzön leghíresebb alkotásához. A századeleji közönség bálványából csak egy élte túl a maga korát, Ingres, a kit a maga idejében a maga valóságos nagyságában még sem ismertek fel. Delacroix, Géricault, Corot, Courbet, Manet, Renoir, Gauguin, Daumier névéhez ma bálványként fűződik, pedig nem is oly

régen még nevük harsz kiáltást jelentett, sőt a legjobban félreértett, üldözött és legostobábban utánzó Cézanne is kezd a múzeumokba bevonulni.

Báró Hatvany gyűjteménye olyformán van összekeresve, mintha valami művészetért rajongó francia úr állította volna össze. Azokon a meggyőződéseken épült fel, a melyeket a mai műtörték fiatalabbik nemzedéke eszathatatlannak tart, de ezeken az elveken belül is megvan a maga egyéni karaktere, a mely a kiválogatás módjában nyilvánul meg. A XIX. század nagy mestereiből másképpen válogatnak a francziák, másképpen az amerikaiak, másképpen a németek. Ugyanabból az anyagból, sőt ugyanattól a festőtől más és más árnyalatú gyűjteményeket lehet összeállítani, melyek különbsége azonnal szembeeső lesz. A nagy impresszionisták képeiből az amerikaiak a legdrágábbakat veszik, a németek az ellentétes-ségüknek fogva legkiáltóbbakat, a kiválogatásban egyedül a francziákat vezeti az az egyedül helyes szempont, hogy pusztán művészeti szenczióktól vezetve válogassanak. Nem ejtik őket tévedésbe spekuláció felverte magas árak, a tradíciók megsértését önmagában nem tartják művészetnek, szívesen nyulnak sok befejezett kép között a vázlatosan maradt után is, ha abban több a kifejező erő, mint a befejezetben, meg tudják különböztetni az ösztön-szerű alkotóerőből fakadt újítást a pusztán ki-gondolt számításától. Innét van az, hogy Párisban szinte észrevétlenül, kevés pénzért, de leg-többször mégis nyilvános árveréseken szere-zve olyan gyűjtemények keletkeznek, a melyek tulajdonosok halála után valóságos ki-nyilatkoztatásként hatnak, mert a művészeti kultúrának egy finoman érző egyéniségtől me-grostált eredményeit mutatják.

Hatvany Ferencz hosszú időt élt át Párisban. Beleélt magának ennek a csodálatosan mű-vészi levegőjű városnak lelki sajátágaiba, rokonérzése pedig olyanfajta gyűjtésre ösztö-nözte, a milyent előbb jellemeztünk. Gondosan kitért mindennemű kétes érték megbecsü-lése elől. Delacroix dolgából olyan vázlatos képeket tudott megszerezni, a melyeken festőjük nagy tulajdonságai mégis tisztán jelentkeznek, Courbetnek gyakran vásári minőségű képeit elkerülte és egy pár nagyszerű darabját vette meg. Renoirnak hanyatló kora érdekében hiába verték francia és német spekulánsok a nagy

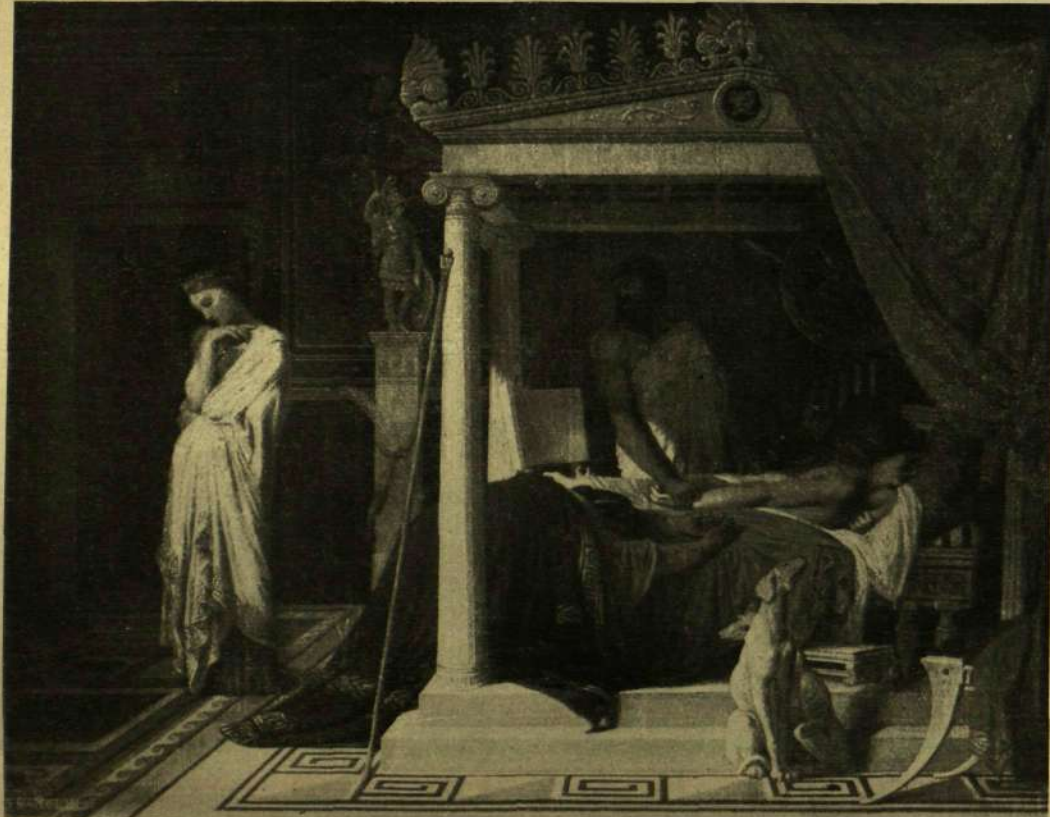
dobot, Hatvany legerősebb korából vásárolt két pompás arczképet. Gondolkodás nélkül vett még egy korai időből származó Corot képet, mely kissé vázlatosra hat ugyan, de mégis remekül mutatja a nagy mester fiatalkori festés-módjának minden modorosságtól mentes ha-talmas erejét. Nem riadt vissza a képekért fizetett legnagyobb összegektől sem, mint leg-utóbb a Nemes-aukcióján, hol Corot egy gyö-nyörű, női alakos képeért valóságos vagyont áldozott. Nem esett bele abba a hibába sem, a mibe a legtöbb vásárló beleesik, azaz nem kételkedett egy kép kiváló minőségében, ha annak ára történetesen a többiéhez képest alacsonyabbnak látszott. Ennek köszönheti, hogy valósággal poton áron szerzett meg egy nagy-szerű Constablet, melyhez hasonlóért a magyar állam nemrégiben sokszoros árat fizetett, vagy egy kitünő arczképet Géricault-tól, a mely igaz, hogy sem nem lovas, sem nem katonás kép, hanem portrait, mégis olyan, hogy teljes mér-tékben meg van rajta Géricault hatalmas len-dületű előadásmódja.

Ez a minden tekintetben megnyilvánuló hozzáértés vezette Hatvanyt Chassériau képei-nek gyűjtésére is, a ki nemrégiben a maga hazájában sem tartozott az ismertebb ne-vű festők közé. Egy-két éve fedezték fel újra és ma már szédületesen emelkedik azoknak a képei-nek és rajzainak ára, a melyek nagyrit-kán forgalomba kerülnek. Most majdnem egész munkásságának eredményét egyik rokona, egy öreg úr tartja kezében, a ki halála után a Louvrera fogja hagyni gyűjteményét. Chassériau egyike volt a XIX. századbeli francia képző-művészet legerősebb alakjainak. Már az Ernst-múzeum francia kiállításáról szóló cik-künk kapcsán bemutattuk egyik pompás alko-tását, mely báró Hatvany tulajdonában van. Ezen kívül még három Chassériau képe van Hatvany-nak.

Csak a nevezetesebbeket felsorolva: két Delacroix, két Ingres, négy Chassériau, egy Géricault, öt Courbet, két Manet, két Renoir, egy Pissarro, egy Boudin, egy Gauguin, két Corot, és máris nagyszerű eredmény három évi gyűjtés után. Ismerve Hatvany áldozatkész gyűjtő szenvedélyét és élete egyéb körülményeit is, bizvást remélhetjük, hogy hovatovább Európa egyik legszebb magángyűjteményét Budapesten láthatjuk majd. F. Z.

Corot: Éva.

Ingres: Stratonice.

Renoir: Női arczkép.

Constable: Halászbárka.

Géricault: Férfi arczkép.

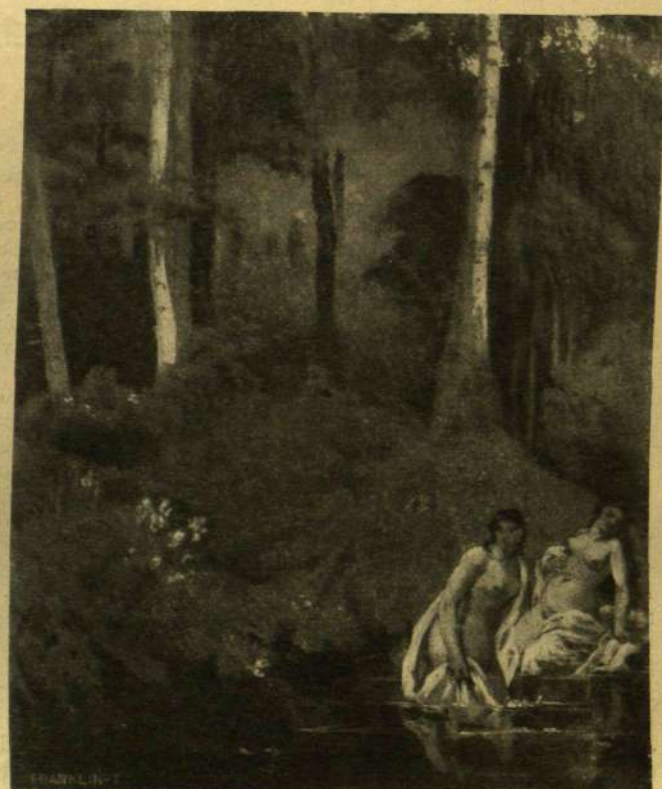
Renoir: Beszélgetés.

Courbet: Önarczkép.

Chassériau: Pihenő arab.

Courbet: Fűrdőző nők.

A HATVANÉVES «VASÁRNAPI UJSÁG».

Magyarországon ostromállapot volt, a politikai kivégzések és bebörtönzések pedig még tartottak, mikor a «Vasárnapi Ujság» Pákh Albert szerkesztésében 1854 január 1-én megindult. Ezt a sokat mondó adatot és a vele járó társadalmi körülményeket találjuk a lap történetének legmélyén, azaz lelegején, a mint azon a lépcsőfokon visszafelé haladunk, mely a «Vasárnapi Ujság» hatvan esztendejéből alakult. Mint egy hatalmas bányamélyén; — egyenkint leszállva az évek lépcsőjén — a világító lámpást állandóan magunkkal kell hordanunk, hogy a múltba vesző idők eseményei és törekvései felől a természetbúvár biztonságával tájékozódhassunk.

Abban az időben, mikor a «Vasárnapi Ujság» megindítását elhatározták, a fővárosban szépirodalmi lap mindössze kettő-három volt: a Hölgyfutár, a Délbáb és a Divatcsarnok. Ezekből is az utolsó kettő gyorsan és hamar ki-fulladt, de összevéve sem képviseltek olyan irodalmi és társadalmi programot, mely a nemzet zömének megfelelt volna. A «Vasárnapi Ujság» célját ellenben híven kifejezésre juttatta az a biedermayer hangulatú rajz, mely első számától kezdve a címlapján 1876-ig s innen kezdve többször átdolgozva egészen maig ott díszlik. A két egyszerű kunyhóval kettő osztott középtéren Hungária ülő alakja, jobbáiban az országzímekkel, baljában a királyi pálczával, annak a gondolatnak a szimbóluma, hogy a magyarság kulturáját óhajtja a lap szolgálni. Hungária alakjának védelme alatt azt a magyarságot, melynek a zöme a nép és a köznemesség. Ez a két típus ott is van aztán évtizedek óta «Vasárnapi Ujság» címkejének jobb és bal szögletében.

A nép a Petőfi, Arany és a negyvenes évek ideális romantikájának elképzelésében elevenül meg a «Vasárnapi Ujság» rajzában. Szalmafedeles kunyhó fölött kelepelő gólyapár jelképezi a magyar ember házában boldog egyszerűségét. Benn a házbán borosüveg mellett a jóléttől megelégedett magyar ember, a lap olvasásába elmerülve viszont annak a reménynek az ígérete, hogy majd a kultura áldásait az állapotot fogják az egész országban megteremteni.

A jobboldal szögletében, galambduczos házában a magyar nemes alakját varázsolja elé a rajz. Ebédutáni kávé mellett, bodor pipafüst eregetése közben olvassa a lapot, a másik boldog ember, a nemes. A legboldogtalanabb magyar időben a jelen sivár képét a lap s szolgálta hozzá szellemi tartalmával azt a törekvést, hogy a világ összes dolgai felől a magyar közönséget lelkiismeretesen tájékoztassa. 1876-ban a czímkép némileg változott, de csak annyiban, hogy a magányosan olvasó paraszt és nemes ember társaságot kaptak, a férfi-ember legintimabb és legbensőbb társát, a nőt, úgy hogy innen kezdve a családi élet jelképe és a családdal való közösség kapcsolata lép elő a lap címlapjában. Hungária asszony is valamivel heroikusabb lett, a mint balkarjával a magyar ezimere támaszkodik, jobbáival előre mutat, a lábai alatt elterülő magyar fővárosra, mely az egész magyarság kulturájának hordozója.

Am a mi e képekben patriarchalis egyszerűséggel ígérve és sejtetve volt, mindazt szellemi részében aggályos következetességgel vitte végbe a lap vezetősége, Pákh Alberttel élén, Gyulai, Jókai és mások közreműködésével. Ebben a programban azonban nincs semmi a forradalom utáni idők szertelen, de csak üresen csillogó nacionalizmusából. Az a «Vasárnapi Ujság», melyet most a magyar publikum elé adnak, annak a programnak a szövege, mely már első számában azzal kezd, hogy nem állítja a magyarról azt, hogy az Isten választotta népe, ellenben olyan, mint bárki más s ezen a réven a világ első népei sorába emelkedhetik, ha szorgalmasan magának jólétet szerez, ez az állat tekintélyt, műveltséget által pedig elismerést. Az 1855-iki esztendő újról cikkekben Jókai a magyar ember boldogság-recepjét még inkább tömöríti a következő utasításban:

- A ki becsülettel kezd, becsülettel végzi.
- A ki szorgalmas, az gyarapodni fog.
- A ki szeretetet vet, szeretetet arat.
- A ki érdemeket szerez, jutalmakat talál.
- A ki tanul a multon, okosabb lesz a jövőndön.

A «Vasárnapi Ujság» azt a népet akarta felemelni, melyet a politikai nyomorúságok egészen lesújtottak s melylyel sem a társadalom, sem a sajtó nem törődött. A hölgyek számára készített divatlapok és divatos szépirodalmi lapok sorában így jelentkezett a «Vasárnapi Ujság» mindjárt megindulásakor, olyan fegyverrel és készséggel, melynek a hatása elmaradhatatlan volt. A magyar irodalom legkiválóbb katonáit, a művészet legelső mestereit állította oda a nép elé s irt, beszélt mindenről, a nagyvilág és az ország minden dolgairól, a mi a magyar embert csak érdekelhette. A magyar kulturhistoriában ezáltal szereztte meg a «Vasárnapi Ujság» azt a tiszteletet multjának, hogy forráshelylyé vált s nélkülözhetetlen eszközévé mindazoknak, a kik az utolsó hatvan esztendő irodalmi, társadalmi, színházi, művészeti vagy politikai viszonyairól látni vagy tudni akarnak. En sokszor áthatoltam a kötet-erdőkön s némi fogalmam van róla, hogy hatvan év alatt micsoda értékes szolgálatot tett a «Vasárnapi Ujság» a magyar művelődésnek. A főváros és a vidék százféle intézményének, emlékének, alkotásának ismeretében mozdulni sem lehet a lap gazdag utmutatásai nélkül s mindezen kívül irodalmi és művészi munkákban és művészekben nincs olyan nevezetes eseménye a magyar kulturának, melyről bő, gazdag, körülmenyes és megbízható feljegyzései ne volnának. 1854 óta kezdve Arany Jánoson, Gyulain, Tompán s végezve Munkácsyn, Székely Bertalanon, mindazok, a kik reprezentánsai voltak a magyar kulturának, itt vannak teljes létszámukban, de itt van ezek sorában az utóbbi huszoneöt-harmincz évnek az a monumentális költője, Vajda János, a kit szinte kizárólag a «Vasárnapi Ujság» adott a közönségnek. Hatvanadik esztendőjében, a «Vasárnapi Ujság» bányájából ezek az epizódok bukkannak elénk ötletszerűen, de kétségtelen, hogy az elmúlt hatvan esztendő kulturája nemcsak a «Vasárnapi Ujság»-ban van, hanem benne van ő is épségben, egészen és méltó jelentőségében ennek a kulturának egyetemében, melyet hatvan éven át minden lapján szolgált és hirdetett.

Zuboly.

KI LESZ A SAKKOZÁS VILÁGBAJNOKA?

Szenzációja van a sakkozók világának: Lasker Emánuelnek világbajnoki címét veszedelem fenyegeti. Rubinstein Akiba, az ifjú orosz sakkmester mérkőzésre hívta ki Laskert, igényt tartván a világbajnoki címre. Lasker elfogadta a kihívást, a mérkőzés föltételeit is megállapították már. Legkésőbb április hónapban összecsap a két ellenfél; ekkor fog elődlni: Lasker-e az erősebb, megmarad-e a joga, hogy a világ legkiválóbb sakkozója címét viselhesse, vagy kénytelen-e átadni a sakk királyságának trónját az ifjú trónkövetelőnek.

Húsz esztendeje, hogy Lasker elnyerte a világbajnoki címet. Steinitz volt az elődje a sakkozás birodalmában való uralkodásban, de az akkor ifjú Lasker mérkőzésre hívta ki, legyőzte. Az agg Steinitz, a csodálatosan zseniális mester nem tudott belenyugodni a trónfosztásba, reváns-mérkőzést kért, Lasker állotta az új harczt és ekkor is győzött. Hosszú ideig uralkodott korlátlanul. A világmestert címét meg tudta tartani mindmostanáig. Sohasem akadt ellenfele, a ki le tudta volna győzni; nem is igen jelentkeztek vállalkozó szellemek, a kik elég erőnek tartották volna magukat arra, hogy Laskerrel a siker kilátásával megmérkőzzenek. A tragikus véget ért és ragyogó zsenialitása Pillsbury tartotta egy időben az egész sakkozók közönség Lasker legmértőbb ellenfelének. Pillsbury ki is hívta Laskert, az ellenfelek meg is mérkőztek. Lasker maradt a győztes. Egy időben, esztendővel ezelőtt sokat emlegették, hogy a magyar

nagymester, Maróczy Géza fog megmérkőzni Laskerrel, ez a match azonban, sajnos, nem jött létre. Maróczy akkor volt a zenitjén; bizonyos, hogy a legszebb kilátásokkal vehette volna föl a harczt a világmesterrel. Tarrasch, a módfelett elbizakodott német mester is sokat vágyott a sakk-trónra. Sokáig tárgyaltak is Lasker, meg Tarrasch a match létrejövetele körül, a tárgyalások azonban nem vezettek eredményre, a mérkőzés nem jött létre. Tarrasch ekkor a dolog kényelmesebb végét választotta: egy mérges hangú nyilatkozatban, a mely akkoriban nagy föltűnést kellett, egyszerűen kétségbevonás Laskernak azt a jogát, hogy magát világmesternek nevezte. Ez a nyilatkozat azonban, természetesen, még nem foszthatta meg trónjától a sakkozás fejedelmét. Három esztendővel ezelőtt Schlechter Károly, a kiváló bécsi sakkmester, — a ki ebben az időben egyre-másra produkálta a sakkmestereket a legszebb eredményeket, — mérkőzött meg Laskerrel, a match azonban eldöntetlenül végződött. Ilyenfajta tehát Schlechter volt az, a ki a mostani mesterek közül a legjobb eredményt érte el Laskerrel szemben: nem szenvedett vereséget. Ez azonban még nem volt elegendő ahhoz, hogy ő legyen a világmester. Számbavehetően komoly ellenfele Laskernak csak Janowsky, a francia mester lehetett volna; az ő ereje azonban az utóbbi években sokat hanyatlott, a mint hogy az eddigi fölsovert mesterek is lecsúsztak zenitjükről. Lasker azonban még mindig a régi,

rettenthetetlen erejű világbajnok maradt. Már-már úgy látszott, hogy életfogytiglan viseli a büszke címet Lasker: nem találkoztott egyetlen méltó ellenfele sem.

Az utóbbi esztendőben azonban váratlanul föltűnt egy ifjú orosz mester, a kinek a tehetsége elkábitotta a sakkozások értőit. Már legelső szereplési után nyilvánvaló volt, hogy olyan sakkmester tűnt föl, a ki a legelső sorába küzdheti föl magát. Csakugyan: eddigi nagyszerű sikerei után minden joga meg van ahhoz, hogy reménykedjen benne ő is, mások is, hogy Laskert legyőzheti. A megállapodás szerint a két ellenfél húsz játszmát játszik, a ki többet nyer, az a győztes. Az egyes partikat Európában játszzák, nem Lasker hazájában, Amerikában. És, hogy ebben a sakkvilágszenzációban része legyen Európa minden nagyvárosának, nem egy helyen fog lefolyni a nagy match, hanem fölíválta, hol egyik, hol másik világváros legelőkelőbb sakk-klubjában.

A mérkőzés eredményét még csak sejtteni sem lehet; annak ellenére sem, hogy egészen bizonyosan Lasker a tökéletesebb mester, a ki a sakkozásban minden részletben egyformán nagy, míg Rubinsteinban vannak ingadozások. Egy azonban bizonyos: ezt a mérkőzést visszafojtott lélekzettel fogja lesni minden sakkozni tudó ember, hiszen már az a hír, hogy a világbajnokságért való harc meg fog indulni, mérhetetlen nagy szenzáció a sakkozók világában.

MAGYAR LABDARÚGÓK GYŐZELME PÁRISBAN, A HÓVAL FÖDÖTT ST. OUENI PÁLYÁN. — A francia kapus rúgással véd. (A F. T. C. csapata 5-1 arányban győzött.)

LILJECRONA OTTHONA.

Regény.

(Folytatás.)

Irta Lagerlöf Selma. — Svéd eredetiből fordította L. B.

Egész este csak erről beszélt a vendégsereg és dicsérték, hogy milyen derék egy gazdaasszony válik majd Csöppsből idővel.

Anyja, a papné mellett ült a díványon és majdnem egy órahosszat beszélgettek fölöle. Hogy milyen járatos a fonásban, pedig még milyen kiesi és tud gyapjút karatolni és hogy az egész múlt nyáron át epret szedett s a városban eladta; aztán a kapitánytól kapott egy abc-és könyvet és az egyik kisasszony Helgesäterben taníttatta úgy, hogy most már írni meg olvasni is tud.

A svartsjöi lelkész néhány évig újravegy volt s csak most nyáron nősült meg újra. Az új tiszteletesné alacsonyasszony volt, fehér hajjal, de finom sima arccal. Senki sem tudta, hogy milyen idős; híre ment, hogy igen derék háziasszony. Azt is mondták, hogy csak egyszer kellett valakit meglátni, máris tudta, hogy mit ér.

Azt mondta az új tiszteletesné Csöppsből anyjának, hogy már régóta keresett egy fiatal lánykát, a ki kiszolgálja majd az ő mostoha leányát, hogy a cselédnek több ideje legyen a fonásra. Megkérdezte hát az anyát, vajjon megengedi-e, hogy Csöppsből most ősszel hozzájuk költözzék.

Hogy megengedi-e az anyja? Minő kérdés! Ő alig gondolt nagyobb szerencsét a Csöppsből számára, mint hogy Lövdalába mehessen szolgálni.

A tiszteletesné egész este a Csöppsből kisérté szemmel. Mintha nem is tudott volna másra gondolni.

Egy kis idő múlva ismét megszólította az anyát.

— Igaz-e — kérdezte — hogy a lányka tud már írni, meg olvasni?

Az anyja erősítette, hogy bizony igaz. «Akkor, ha úgy tetszik, akár most rögtön jöhet Lövdalába», mondta a papné. «Majd ha az ünnepek után innen hazafelé mentek, Lövdala felé vehetitek az utat és Csöppsből azonnal nálam is maradhat.»

És ebben megállapodtak. A tiszteletesné azonban most is ép úgy, mint azelőtt folyton Csöppsből nézegette, mintha nem tudna vele betelni. Egy kis időmúlva ismét csak megszólította Marit. «Hogy is hívják a leánykát?» kérdezte. — Eleonora a neve, de mi csak Csöppsbőlnek hívjuk.

— És valóban igaz-e, nem pedig csak dicsekvés, hogy tud írni, meg olvasni?

— Nő — biztosította az anyja — ez a tiszta igazság.

— Most itt ülve elgondoltam, hogy még ma éjszaka hazajöhetne velünk a szánkón, — mondotta a papné. — Már régóta szükségem van ilyen lánykára Lövdalában, úgy hogy örülnék, ha azonnal megkezdene a szolgálatot.

Természetesen úgy lett, a mint a tiszteletes asszony akarta. Már ő olyan volt, hogy a világit sem ellenkeztek volna vele.

A fonóban.

Az öreg falióra, a mely ott függött a lövdalai kis szobában, nagy zajjal ütötte a hatot és felébredt Csöppsből, a ki ott feküdt és aludt három széken, meglehetősen bizonytalan ágyban, a hogy épen késő éjszaka összerótták.

Egy kiáltással fölriadt és meg nem állott addig, a míg a szoba közepén nem termett.

Azt álmodta ugyanis, hogy koporsóban fekszik és épen most akarják elföldelni, a harangok meg zúgnak fölötte.

A mint a padlóra lépett, azonnal fölécsudott álmából. Csak senki sem volna a szobácskában, a ki meghalotta, hogy kiáltott? A cselédleányok jót nevetének rajta, ha megtudnák, hogy ő megijedt a falórától. Maga sem tudta megérteni, hogy is lehetett olyan felős, igaz hogy Koltoriban nem volt órájuk, de Nygardban van két ütőóra is, egyik a nagy szobában, a másik a kamarában, így tehát tudhatta volna, hogy az úgy szokott ütni, mint a harangozás.

A kamrácskájában még egész sötét volt, csak néhány apró fadarab világított a tűzhelyben, annyira, hogy épen körülnézhetett. Nem, senki sem volt jelen csak ő. A keskeny faág, melyben az éjszaka a papkisasszony — Maja Liza — aludt, üres volt, sőt már rendbe is hozták.

Ha Maja Liza kisasszony már fölkel, akkor már ideje, hogy ő is felöltözködjék.

Még néhány darabot rakott a tűzre. Legalább annyit világítana, hogy a harisnyáját, cipőjét és a többi ruháját összeszedje és így hamarosan készen lesz.

Mégis csak csodálatos, gondolta magában, hogy ő most a paplak szobájában járkal és öltözködik!

Épen abban a Lövdalában, a hol egykor az anyja is szolgált, mielőtt férjhez ment volna. Lesz-e majd neki is olyan szerencseje, mint régen az anyjának?

A kis öccse után, senki sem volt más a világon, a kit az anyja úgy szeretett volna, mint a papkisasszonyt. Hogyha róla beszélt, akkor úgy tetszett, mintha valami királyleányról beszélne.

Olyan szép volt a papkisasszony, hogy a mikor az uton kocszított, vagy lovagolt, az emberek mindnyájan felbámulták a munkát és a kerítéshez szaladtak, csakhogy láthassák.

A lelkésznek ugyan nagy tekintélye volt a kerületben, de ő azt szokta mondogatni, hogy a leányához viszonyítva a nép nem sokat törődik vele. Ő ugyanis jövevény volt, de leánya ősrégi papi családból származik, a melyik már több, mint száz év óta él itt és mintha ő örökölne majd Lövdalát és az egész kerületet.

Talán bosszantó is volt, hogy annyi sokat hallott a papkisasszonyról, mintha más számba sem jöhetett volna, ha róla volt szó. Mégis csak érdekes lesz, ha megláthatja.

Csak azt nem tudja megérteni, hogy micsoda zúgást hall öltözködés közben! Csak nem a tegnapi viharból maradt még a füleiben? Külömben is, a mit hallott, az nem hasonlított hozzá. Olyan volt inkább, mint a malom zakatolása.

Végre felöltözött és kinyitotta a konyhaajtót. Nem esoda, hogy zúgást hallott. Az egész konyha tele volt fonó asszonyokkal; az egyik rokka a másik háta mögött állott, egyik fonó asszony a másik háta mögött ült. Nem is látszott a végük. A mint a küszöbön megállott, szinte majd elszédült. Három rokkát látott eddig legfölből egy helyen munkában. Ugyan mennyi

is lehetett itten? Kiváncsi volt, vajjon meg tudná-e számolni?

A konyhában meglehetősen sötét volt, úgy hogy csak lassan tájékozódott. Néhány szurkos fenyőgály égett a serpenyőben, a melyet a tűzhelyen egy magas vasállványra tettek, ez volt az egész. Mástkülönből azért is volt olyan homályos, mert a fonák porfelhőbe voltak burkolva a rokkakerek mozgása által.

Ákárhogyan is volt, de még ilyesmit sohasem látott. A mint ott állott és nézte a rokkákat, az orsókat, a csévéket, a dolgozó kezeket, szinte forgott a feje. Hogy szédülését meggyőzze, kérdéseket intézett önmagához; az anyjától hallotta, hogy ilyenkor így kell tenni:

— Ugyan hány gombolyag fonalat fonhatnak meg itt a konyhában csak egy reggel is? És ugyan hány gombolyag függhet már készen a padláson? És hány szövészek indul majd meg a tavasszal, hogy ezt a rengeteg fonalat feldolgozza? És hány vég vásznat fognak majd fehéríteni? És ugyan hány...

Igy ni, a szédülés milyen hamar elmúlt! Most már lemerészkedett a rokkák közé. Nem is volt olyan borzasztó sok, mint az előbb gondolta, de azért nem is olyan kevés.

Hosszú kanyargós sorban állottak a kemenctől egészen az ajtóig.

A kemencéhez a legközelebb, egészen a tűzvilágnál, ült a papné egy sárgára festett rokk mellett és finom, fehér gyapjút font. Háta mögött, — legalább így gondolta — az öreg házvezetőnő ült, az kiről anyja oly sokat beszélt, vörös-zöldeskos rokkján szintén gyapjút font.

Mögötte öt fiatal lány ült, a szakácsné, a szobalány, a szolgáló, a sörfőzőlány és a fejőlány és finom lent szőttek egyszerű festetlen rokkákon. Azután egy szegény püpos öregasszony font finomabb kőcot, egy régi rozsrókkán. Es leghátul, egész az ajtó mellett, a hideg légvonatban, majdnem teljes sötétségben ült még valaki és font. Olyan rokkája volt, hogy a keréknek hiányzott három küllője, a madzag tele volt csomókkal, a csévé elgörbülve, és durva kőcotot font, tele csomóval és gazzal, hogy más házbán még csak nem is bajlódhat volna ilyesmivel, hogy a guzsalyra tegyék. Ő pedig ott ült és olyan könnyedén és fűrgén fonta, mintha a legfinomabb len volna.

Hogy kiesoda lehetett, bizony azt nem tudta Csöppség kitalálni. Bizonyára olyan valaki, a ki tanulni jött ide. «Szegényke! — gondolta magában. — Nincs valami jó dolgod. Nem igen lehetsz a tiszteletes asszony kegyében.» Többen nem voltak a konyhában. Maga sem tudta, mi volt vele, hogy oly rengeteg soknak gondolta. Mindannyian fontak, fonogattak. Az ő anyja legalább énekelt, vagy mesélt fonás közben, de itt néma csend volt.

A tiszteletesné magához intette Csöppséget. A gyapjút kellett egy kosárból, mely a földön volt, kiszednie és fölnyújtani, úgy hogy a tiszteletesnének ne kelljen lehajolni.

Ez bizony Csöppségnek nem nagy fáradtságába került. A kerekét forogtat körülötte, a hajtódeszkák kattogtak és az orsó pörögtek. Ismét szédülni kezdett, úgy hogy meg kellett kezdenie a szükséges kérdéseket, melyek elmulasztják majd a szédülést.

— Ugyan hány gombolyagot fonhatnak meg itt csak egy reggel is? És ugyan hány függhet már készen?...

De hát igaz is, a papkisasszonyt nem látta sehol. Neki is itt kellene ülni és fenni, ép úgy mint a tiszteletes asszonynak. Vagy talán boldogság is olyat gondolni, hogy ő itt üljön és fonjon a cselédányok között. Ilyesmihez sokkal előkelőbb. Olyan finom apró ujjakkal, mint a papkisasszonyé! Ő fogja örökölni Lövdalát és az egész kerületet! Bizonyára bent ül a diványon a szép szobában és selyemre himez szép virágokat. De hát mi történt csak? Biztosan valamelyik bajt csinált. A tiszteletes asszony hátrafordult és a többieknek áthajolva az ajtó felé nézett.

Már későre járt az idő és lassan kivilágosodott. A sűrű napvilág is besurrant a keskeny ablakon.

Úgy hogy onnan megláthatta, a hol Csöppség állt, hogy az a fonó, a ki ott ült az ajtónál fölhagyott a munkával. Nem aludt, hanem a kezét a rokkára tette és mereven előre nézett. Úgy látszott, mintha semmiről sem lenne tudomása, a mi a szobában történik.

Bizonyára azt sem vette észre, hogy a tiszteletesné figyel, hogy miért pihen a rokkája. Olyan szép szelid fehér arca volt és két komoly nagy kék szeme. Nem úgy látszott, mintha hanyagságból hágyta volna abba a munkát, hanem mintha szükségére lett volna a csendes gondolkodásra.

A tiszteletes asszony, a mint feléje ment, összeszorította az ajkát.

Oly szigorú lett a tekintete, hogy szinte megijedtek tőle.

Az pedig olyan csendben ült ott és szinte észre sem vette, hogy a tiszteletes asszony a rokkák között az ajtó felé közeledik. Meg sem mozdult, míg csak a papné mellett nem állott és a kezét a nyakára nem tette.

Felsikoltott és szeretett volna kiszabadulni, de a papné csak még erősebben szorította a karcsa nyakát.

Az egyik kezével hátra húzogatta, a másikkal megfogta a guzsalyt és az arczához nyomta. — Hát nem mindnyájan te érted dolgozunk? — mondta kemény, durva hangon. — És te itt ülsz és alszol!

Csöppség majd hogy föl nem kiáltott. Isten szerelméért! Hát ez a papkisasszony? De más mégsem lehetett, a kinek mindnyájan dolgoznak.

A tiszteletes asszony megegyezzen keményen megrázta a guzsalyt, a földre dobta és azzal visszament a helyére.

Erre felállott a házvezetőnő, valamint az öt leány is, meg a szegény asszony és visszatarták a rokkáikat.

A tiszteletesné az öreg kulcsárnő felé fordult és csodálkozva nézett rá.

«Úgy gondolom a tiszteletes asszony tudja, hogy a cselédek nem szoktak fenni, míg az ünnep tart. — mondta a házvezetőnő — hanem szabados vagyunk és magunknak dolgozhatunk. És tudja azt is jól, hogy ha a tiszteletes úrhoz megyünk és megkérdezzük, azt fogja mondani, hogy tegyünk úgy, a mint azelőtt. Ma egész reggel fontunk, mert Liza kisasszony megkért, hogy tegyünk a tiszteletes asszony kedvére, most azonban abbahagyjuk, mert látjuk, hogy a tiszteletes asszony ismét — szokása szerint — rosszul bánt vele.»

Midőn ezt elmondta, fölemelte a rokkáját, ugyanígy tett az öt cselédleány is, meg a szegény asszony és ki akarták vinni a konyhába. A papné föluggott és az ajtó elé állt. «Egyetlen egy rokkát nem visztek ki az én akaratom nélkül! — mondta a kulcsárnő azonban habozás nélkül feléje ment, mert tudta, hogy neki van igaza. Azt várták, hogy valami rettenetes dolog fog történni ebben a pillanatban.»

De a helyett olyasmi történt, a mit senki sem sejtett volna.

A tiszteletesné körülnézett, hogy nem talál-e valamit, a mi segítségére lenne, ekkor meglátta Csöppséget. A mint látta, hogy a leányka ott áll és ijedten mered rá, mintha valami boszorkányt látna, egyszerre megváltozott. Félre lépett az ajtótól, midőn a házvezetőnő, már csak egy lépésnyire állott tőle.

— A jog, jog marad — mondta a papné. — Szabadságot adok hát neked és a többieknek karácsonyra. Ezt azonban csendesebben is megmondhattátok volna, nem kell mindjárt daczoskodni.

— Majd nem feledjük el legközelebb — mondotta haragosan a kulcsárnő. Több szó nem hallatszott, mert belülről megszólalt a csengő.

— A tiszteletes úr csemetét a reggeli imához — mondta a kulcsárnő. — A rokkáinkat majd később fogjuk kivinni. — Erre az ajtó felé mentek, csak Csöppség maradt állva, mert a bámulatló meg sem tudott mozcanni. Hogy lehetséges az, hogy a ki ott ült az ajtónál és durva kőcotot font, az a papkisasszony lenne? Ez szegény és gyalázat! Ha ezt az ő anyja tudná!

A cselédek sorban mentek kifelé és már üres lett a konyha, a mikor a papkisasszony odament hozzá és a kezét nyújtotta. «Gyere csak, menjünk a reggeli imára!»

Olyan lány hangja volt és olyan finom kezeckéje. Csöppség eleinte oly féltékeny érintette hozzá a maga kezét, de a mint a folyóson mentek, Liza mindig szorosabbra és szorosabbra fogta. Midőn a lelkész szobájának az ajtaja előtt voltak, a papkisasszony lehajolt Csöppséghez.

— Azt hallottam, hogy te vagy Marinak, az én régi dajkámnak a lánya?

— Igen — mondta Csöppség — és azért jöttem, hogy segítsek magának.

Erre a papkisasszony mosolyogva így felelt: — Igen, nekem szükségem van valakire, a ki segítsen nekem.

A Fekete-tó.

Az öt cselédleány együtt üldögélt gyűszűvel ujjokon és czérna-gombolyaggal ölükben s ócska ruhákat javítottak. Minthogy a varrásnál kényelmesebb, ha magasan ülnek, így mind az ötön a falmenti padon helyezkedtek el. Egyedül a házvezetőnő ült széken.

Csöppség az ablaknál állt és kinézett. Ott látta maga előtt a tágas udvart a hótól tisztára söpört utakkal. Mindenfelé nagy épületek álltak és Csöppség próbálgatta azokat fölismerni az anyja elbeszélése után. Az a hosszú alacsony épület szemben a lakóházzal bizonyára a tehénistálló, keletre a loistálló feküdt és nyugatra pedig a kamrákkal együtt az üstház. A házak nem épültek szorosan egymás mellé, hanem kerítés volt közöttük; az udvarra pedig nem lehetett másképp bejutni, mint a keskeny kapun át, a mely télen nyitva volt. Az istállótól keletre még egy csomó háztetőt és oromfalat látott, melyek egy másik nagyobb udvart vettek körül. Itt voltak a juhaklok, a disznó olak, a pinczék, a magtárak, a rozs és zabcsűrők, a fáskamrák, a béresek lakásai és a műhelyek. Némelyik épület czölöpökön állott, másokat lépcsős karzat futotta körül, mely a padlásszobákba vezetett. A merre csak nézett, mindenütt összetoldott épületek, keskeny sötét ablakú padlásszobák és hosszú fedett folyosók látszottak. A legtöbb háznak vastag szalma, vagy széna'teteje volt, mindegyiket még magas hó is borította.

Csöppségnek úgy tetszett, mintha valamennyi meleg puha takaró alatt pihenne. Olyan békeség és csend uralkodott mindenfelé, mintha az öreg házak téli álmukat aludták volna. A cselédleányok egyike újonnan érkezett és pedig egy egészen más kerületből. Őt gondolta, hogy fölhasználja ezeket a csendes órákat és megismerkedik az uraságokkal. Kérdézősködött néhányszor a papkisasszony, a papné, meg a pap felől, de egyszer sem kapott feleletet. Azok csak üldögéltek és néma, csukott ajkakkal vartak tovább, mintha semmit sem tudnának.

Végre is belátta, hogy semmit sem fog megtudni, így más kérdéseket tett. «Miért hívják ezt a kerületet Fekete-tónak (Svarts jö)? Nem érti, honnan jött ez az elnevezés? Hallotta ugyan, hogy három tó volt a kerületben a Lövén kívül, de a mint tudja, egyiket sem hívták «Fekete-tónak». Na erre a kérdésre már nem lett volna olyan veszedelmes dolog megfelelni, de most az volt a hiba, hogy a lányok közül egyik sem hallotta, hogy miért is neveztek így ezt a kerületet. Úgy látszott, hogy erre a kérdésre sem kap majd feleletet. Az öreg házvezetőnő azonban letette munkáját és lejjebb húzta orrán a szemveget.

— Nem épen olyan csodálatos, hogy ezt a kerületet «Fekete-tónak» hívják, mert egy régi tó után nevezték el így, a melyik itt terült el egykor, de most már kiszáradt.

Az idegen lány igen örült, hogy végre feleletet kapott. Sietett is megkérdezni, hogy hol is feküdhettek az a régi tó?

— Hát az ott terült el a völgy mélyedésében Lövdala alatt. — A házvezetőnő a déli ablak felé fordult és kimutatott. Úgy gondolja, hogy a víz mélyen benyult egészen a dombig, az üstház mellett. Legalább is ott épen olyan finom a homok, mint azt a tópartján találni.

Az idegen leány az ablak felé fordult. A lakóház olyan magas dombon épült, hogy a körülötte levő házak nem zárták el a kilátást. A tehénistálló tetején át lehetett látni mérföldnyire a völgybe, melynek olyan sima volt az alja, mint a szobapadló.

De ő mégsem akarta elhinni, a mit a házvezetőnő mondott, hogy az a sima föld egykor tófenék volt. Ő mindig azt gondolta, hogy a tó csak meredek és mélyedéssé helyen lehet.

A házvezetőnő semmit sem válaszolt erre. Nem törődött azzal, a mit a cselédleány gondol. Ő csak úgy mondta, a hogy tudja.

A házvezetőnő ismét helyreigazította szemüvegét az orrán és hozzáfogott a varráshoz.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Kiss József összes költeményeinek most jelent meg második kötete népszerű olcsó kiadásban. Az első kötet tíz évvel ezelőtt jelent meg s a költőnek a kilencvenes évek első felében írt verseivel, a *Tűzek-kel* és a *Sphinx-szel* záródott. Az új kötetben a költőnek néhány bájos, meleg bevezető során kívül benne van a *Levelek hullása* könyv minden verse, az azóta írt s kötetben részben még meg nem jelent versek s a *Legendák a nagyapáról* című verses regény-töredék. Mi azt hiszszük, ebben a kötetben van a költő munkásságának az a része, a mely legtovább fogja fenntartani emlékezetét, mert Kiss József szelleme olyan, mint a jó bor, öreg korával mind teltebb, zamatosabb és nemesebb lett s a színe is mind kristályosabb és csillogó. Balladái és fiatalabbkori lírája minden szépségeik mellett meg mutatják azt az életteljességet, az élethez és a világhoz való viszonyt az a bensőséget, az önmaga lényének azt a teljes, bő és gazdag kiadását, mint ezek. *Lirájának* ez az új, teljes kifejlődése körülbelül a *Tűzek-kel* kezdődik: azóta folyton egy szinten marad a legutóbbi időig. Ezekben a verseiben fogta meg Kiss József azt a szárnyaló ódai hangot, a mely természetének zengő melancholiájából kiemelkedve, legmagasabb csúcsát jelzi a kilencvenes évek magyar lírájának s levetteke minden szubjektív esetlegességet, a lírai megindulást csak a szavak megindultságába rejtve, az egyetemes érvényű eszmék

A NÉPKÖNYVTÁR ÉPÜLETE AZ ALMÁSSY-TÉREN.

GYERMEKEK OLVASÓTERME.

tiszta birodalmába emelkedett. Ma már körülbelül vitán fölül áll, hogy Kiss József az Arany János után következett nemzedék legkiválóbb költője, egész a mai legújabb lírai fejlődésig, átvezető hid a két nemzedék egymástól elválasztó emberöltőn át. Benne még erősen érzik a régi hagyomány hatása, de már tele új eszakkal, az újon fejlődött magyar élet reflektálódásával. A két, sok tekintetben ellentétes elemnek, az elmuló hagyománynak és a zsendülő új fejlődésnek találkozása adja Kiss József költészetének legfőbb varázsát, azokat a belülről zengő disszonanciákat, a melyeknek kiegyenlítő-déséből keletkeznek a legszebb versek. A mennyiben lehet beszélni egy még élő és dolgozó költőnek irodalomtörténeti jelentőségéről, Kiss József jelentőségét ezen a ponton kell keresni. Költeményeinek összes gyűjteménye ennek a már jelentőségében tisztán látható misszióznak a bizonyossága s az újabb magyar líra fejlődésének egyik legjelentősebb dokumentuma.

Tiziano. Velencei festőművészetének legnagyobb díszességéről, Tizianóról érdekes tanulmányt adott ki társunk, lapunk munkatársa, *Farkas Zoltán*, a kinek művészeti cikkeiből a mai művészi mozgalmakról nem egyszer szerezték megbízható információt olvasóink. A múlt felé fordul, az olasz renaissance nagy alakjainak egyikét veszi tollára. Rövid összefoglalását akarja adni, esszyszerű módon Tiziano egyéniségének és munkájának s ezért keveset foglalkozik a művész ügyis töredékesen és leginkább csak külső vonatkozásaiban rák maradt életrajzi adataival. Inkább azokhoz a dokumentumokhoz fordul, a melyek különben is legteljesebben és legmegragadóbban adják a művész szellemét: Tiziano festményeibez.

A FELNŐTTEK OLVASÓTERME.

A DEÁK FERENCZ-NÉPKÖNYVTÁR, MELY MOST NYILT MEG BUDAPESTEN.

Érdekesen és vonzóan helyezi bele a művészt a korabeli Velencei életébe, politikai és társadalmi viszonyaiba, figyelmet azokra a hatásokra, melyekből Tiziano művészete kiemelkedett, párhuzamba állítja elődeivel és kortársainak legfőbbjeivel s ezekből az alapokból fejt ki a művész munkáját jellemző, lényeges és megkülönböztethető vonásokat. Akár íróról, akár képzőművésztől van szó, mindig a legnehezebb a lényeges, minden mástól megkülönböztető, egyéni vonásokat megfogni és megformulálni, ez *Farkas Zoltán*nak a legfontosabb pontokon kiválóan sikerül, úgy hogy a tanulmányból élettelenesen lép tudatunkba Tiziano egyénisége. Tud jellemezni, a mit nem minden kritikus tud és főképen tudja a művészt önmagából, a saját művészetéből jellemezni. A mit például Tiziano kompozíciójáról, a nőhöz és a természethez való viszonyáról, arcképfestő művészetéről mond, az mind jellemző dolog, konkrét képet ad arról, a mit az író közölni akar velünk. Nagyon érdekes, a mit Tiziano s általában a velencei iskola színbeli kifejezéséről mond, ez mutatja legjobban araváló képességét, hogy a dolgokat meg tudja érzékíteni, még olyankor is, mikor szavakkal nagyon nehezen szemléltethető dolgokról van szó. Erről tanuskodnak képleirásai is: néhány szóval, röviden, a lényeges pontokat kiemelve, a lényegteleneket elhallgatva, úgy tudja leírni a képeket, hogy szinte a szemünk elé szökkennek és visszaidézi emlékezetünkbe azokat is, a melyeket régen láttunk s melyek többé-kevésbé tudatunk alá süllyedtek. Nyilvánvalóan szereti a művészt, a kiről ír, de megtartja vele szemben a

A Magyar Királyi Államvasutak téli menetrendje.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok indulása Budapest keleti p.-u.-ról. Includes train numbers, destinations, and departure times.

1) December 15-től bezárólag február 28-ig közeledik. 2) Nagykáttól Szolnokig csak szombaton és ünnep előtti köznapokon közeledik.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok indulása Budapest nyugoti p.-u.-ról. Includes train numbers, destinations, and departure times.

1) Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 10-ig közeledik. 2) Vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közeledik.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok indulása Buda-Császárfürdőről.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok érkezése Budapest keleti p.-u.-ra. Includes train numbers, origins, and arrival times.

1) Csak vasárnapról hétfőre hajtó újjelen közeledik. 2) Fiumétől adony-Pusztasabolcsig csak március 1-től közeledik.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok érkezése Budapest nyugoti p.-u.-ra. Includes train numbers, origins, and arrival times.

1) Érkezik minden kedden, szerdán, pénteken és vasárnapon. 2) Érkezik minden hétfőn, csütörtökön és szombaton.

Table with columns: Délelőtt, Délután, A vonatok érkezése Buda-Császárfürdőbe.

100 gyertyafény erős, óránkénti világításra 3-5 fillérbe kerül, nincs kandóca, bárhová vihető és semmi körülmények között fel nem robbanhat.

Állandó kiállítás megtekinthető, minden vételköltséggel nélkül Wiktorin és Társa Bpest, VIII. kerület, Baross-utca 1. szám.

Advertisement for 'Agytollak!' (writing instruments) with an illustration of a woman and a list of products.

Advertisement for 'MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE' by Brausweller Janos.

Advertisement for 'Angol bőrbutoripar' (English leather goods) with an illustration of a suitcase and text.

Advertisement for 'Kész ágycsok' (ready-made shoes) with an illustration of a shoe.

Advertisement for 'SPORT SZÁNKÓR' (sport sled) with an illustration of a sled.

Advertisement for 'HIRSCH és FRANK' (Hirsch and Frank) with an illustration of a bicycle.

Large advertisement for 'Mit kiabál?' (What are you shouting?) featuring 'MAGNÁS CIPŐKRÉM' and an illustration of a man shouting.

Advertisement for 'Téli-sport' (winter sports) with an illustration of a skater and a list of equipment.

Advertisement for 'HIRSCH és FRANK' (Hirsch and Frank) featuring 'téglagyári gépek' (brick-making machines).

Gyermekeknek

legbiztosabb szer váltó-
láz, hideglelés és szá-
márkóhóga ellen a ma-
gyar orvosok által 40
arannyal jutalmazott

Rozsnyay világhírű

Chinin-
czukorkája

és
Chinin-
csokoládéja

Nem keserű és így gyer-
meknek szívesen veszik.
Milliónyi nagy érem-
mel kitüntetve és törvé-
nyesen védve. A valódi
készítmény csomagoló-
papiroson Rozsnyay M.
névalírása látható. 1
doboz ára 12 fill. 35 db
egy dobozban 3 korona.

Kapható minden gyógyszer-
szertárban. — Készíti a feltaláló:
Rozsnyay Mátvás gyógyszer.
Aradon, Szabadság-tér 8. szám.

Aranyérem, Wien 1912.
IDEGGYÖNGE FERFIK
elgyöngült erejüknél visszatérését elősegítik az
EVATON-TABLETTÁK
által. Kérje az orvosi véleménygyűjteményt. Minta
K 4.20, 1/2 karton K 10., egész karton K 18. után-
vétellel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében:
St. Markus-Apotheka, Wien, Hauptstrasse 130
Főlerakát: Hunnák-gyógyszertár Budapest, VII. ker.
Erzsébet-körút 58. — Török József Budapest, Kirdy-
utca 12. sz. — Kapható minden gyógyszerertárban.

Legjobb beszerzési forrás!

Kész ágyak
jó cseh ágytollból!!

Sarajzán vör. pankingha (inlett) tollva, egy
dunyha 180x140 cm. 2 párnával, mindégük
80x90 cm. uj. puha, tartós tollal K 16.—
Főpohly K 24.—, Pehely K 24.—, Dunyha
egyedül K 10.—, 12.—, 14.— és 16.—, Fej-
párna egyedül K 3.—, 3.50 és 4.—, Káncsar,
dunyha 200x140 cm. K 13.—,
14.50, 17.50 és 21.—, Ehhez fej-
párna 90x70 cm. K 4.50, 5.20 és
5.60, Új ke. szőrke toll K 9.40,
jobb K 12.— K 16.-ig. Féltehér
K 17.—, Új ke. uj. jó, fehér, por-
mentas ágytoll K 24.—, Hűfőhár
K 30.—, jobb K 36.—, Legúno-
mabb uradalmi fozt. K 45.—, Új
ke. foztatlan élős hűkéről K 26.— és K 30.—, Fehér pehely, nasypolyhú
K 15.—, jobb K 6.—, Finom matlasztott pehely K 6.50 1/2 kg.-kint.
Szeleke pehely 1/2 kg. K 2.50 és 3.—, Székülés bémre utánvétellel.
Dobozolás postadíjmentés ellenében. **Sigmund Lederer, Jano-
witz u. Angel Nr 145. bei Klattau, Böhmen.**

MARGIT- CRÉME

Margit-szappan
70 fillér.

Margit-pouder
1 K 20 fill.

a főrangú hölgyek kedvenc szappánja, az
egész világon el van terjedve. Páratlan hatása
szerencsés összehatásában rejlik, a hőzón-
nal felveszi és kiváló hatása már pár óra
folyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crém
utánozók és hamisítók, tessék eredeti védjegy-
gyel lezárt dobozt elfogadni, mert csak ilyen
készítményért vállal a készítő mindennemű
felelősséget. A Margit-crém ártalmatlan, szor-
talan vegytiszta készítmény, a mely a kül-
földön általános feltűnést keltett. **Ára 1 kor.**

Gyártja Földes Kelsmen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszerertárban, illatszert- és drogua-üzletben

MARGIT

gyógyforrás — (Beregmege.)
A gyomor, belek, kughólyag s különösen a
légszervek hurutos bántalmánál igen jó ha-
tású még akkor is, ha vérések esete forog fenn.
Megrendelhető: **EDESKUTY L.-nál** Budapesten
és a forrás kezelőegységénél Munkácson.

VASÁRNAPI UJSÁG

3. SZ. 1914. (61. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, JANUÁR 18.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A „Világkrónika”-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldíj is csatolandó.

„Magyarország helyzete és az európai népek harcza“

Írta: Deme Károly.

Nagy feltűnést keltenek

azok a leplezetlenül megírt és érthető okokból sokak-
nak nem tetsző
lesújtó igazságok,
amelyekkel
politikai küzdelmeink meddőségére,
nemzetiségi ügyünkre,
beteges társadalmi állapotainkra,
népünk elhanyagolására,
a szocializmus szerepére,
a szláv és német világhatalmi érdekek összeütközésére
és a közel jövőben beálló
politikai és társadalmi forrongásokra mutat rá a szerző.
A könyv csinos vászonkötésben jelent meg és kapható az
ország minden könyvkereskedésében. Ára 3 kor.
Főbizomány: Grill es. és kir. udvari könyvkereskedés,
Budapesten, Dorottya-utca 2. sz.

K NUTH KÁROLY

és kir. főnöke
József főh. ud. szál.
mérnök és gyáros.
Gyár és iroda: Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.
Központi víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz és vízvezeték, csatornázások,
szellőztetések, szivattyúk, vízszelvények, vízszelvények stb. — Torvok,
költésgevételek, jövedelmi előírások gyorsan készíttetnek.

MAGYAR FÉM- ÉS LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST-KÖBÁNYA.

Petroleum-lámpák

a legegyszerűbb kivitelű a legpazarabbig.

Légszusz- és villamos csillárok.

Fém- és
dizsműtárgyak

„OPTIMUS“

nélkülözhetetlen
tűzoltószer gyá-
rakban, üzletek-
ben, irodákban.

Raktárak:

Budapesten:
II. Szilágyi Dezső-tér 3
V. Erzsébet-tér 16.
VII. Erzsébet-körút 19.
VIII., Üllői-ut 2.
Kálvin-tér sarkán.
Pozsony:
Lőrinczkapu-utca.
Kolozsvár:
Mátyás király-tér.
Debreczen:
Piacz-utca.

TÉLI SPORT. — A BUDAPESTI ÁLLATKERTI JÉGPÁLYÁN.

Balogh Rudolf fényvétel.